

משפטי השלישי: תביעה אזרחית 173524/02

סיפור המעשה

בא לשכונה בחור חדש

אחרי מסכת זו של איומים, הצתות ושחיתות בחלונות הגבוהים, אין ספק שמגיעה לקורא אתנחתא קומית, ואכן הפרשה הבאה שתסופר כאן מזכירה מבחינות רבות קומדיות סלפסטיק מתקופת הסרט האילם. גיבורי פרשה חדשה זו הם שיח עבות הצומח בפתח ביתי וקבוצת תמהונים שהכריזו עליו מלחמת חורמה, והמשפט העומד כאן במרכז העניינים הוא תביעה של חמישה אנשים שדרשו את עקירת השיח הנ"ל וסלילת מדרכה במקומו. הנתבעת המקורית היתה עיריית תל אביב ואני הצטרפתי למשפט זה מיזמתי כנתבע נוסף על מנת לריב את ריבו של השיח.

אפשר כמובן לשאול מה לזוטות אלה ולשאלות העקרוניות של עשיית צדק ומשפט שספר זה מתיימר לבחון. עקירת שיח מסכן על לא עוול בכפו היא אולי מעשה איוולת, אך בוודאי שאינה דוגמה לעיוות דין זועק לשמים וגם לא לפגיעה חסרת תקנה בשלטון החוק או בכבוד האדם. עלי להודות שאף אני התלבטתי אם ראוי לכלול הרפתקה משפטית פעוטת ערך זו בדיון הרציני שאני מנסה לפתח כאן. בסופו של דבר החלטתי שגם משפט שולי וחסר חשיבות זה עשוי לתרום תרומה כלשהי להבנת הנעשה במערכת המשפט שלנו, משום שאפשר למצוא בו המחשה נוספת של פסק דין שרירותי המבוסס על תחושות בטן במקום על העובדות ועל הראיות. החלטתי לכלול סיפור קטן זה במחרוזת האנקדוטות שלנו גם משום שהוא משתלב להפליא בשאר חלקי העלילה – הטובים הם אותם טובים, הרעים אותם רעים, והים אותו ים. עם זאת, הקורא חסר ההומור המתעניין אך ורק בשאלות הרות גורל רשאי כמובן לדלג על פרפראות אלה ולעבור כבר עכשיו למשפטי הבא.

כפי שיתברר לכל אלה שהחליטו שלא לנשור בינתיים, גם התבנית של המשפט שלפנינו, השלישי במספר, חזרה פחות או יותר על זו של שני המשפטים הקודמים. הפסדתי בסיבוב הראשון, אך ערערת על פסק הדין בכוחות עצמי,

והצלחתי שוב בדרך נס להרים את עצמי מן הקרשים. לרוע מזלי, אחרי הסיבוב השני בא תורו של הסיבוב השלישי, אך על כך יסופר בהמשך.

סיפור העלילה מתחיל הפעם עם כניסתו לזירה של אדם לא גבוה במיוחד וקל כנוצה בשם איציק כהן העתיד ללוות אותנו כאן עד הפרק האחרון. איציק דגן צלצל באחד מימי 1998 בשער חצרי ובישר לי בשמחה שקנה את הבית הסמוך לביתי ושמעתי והלאה אנו עתידים להיות שכנים. בירכתי אותו על הצטרפותו לשכונה והזמנתי אותו לשבת עמי בגינה וללגום ספלון קטן של קפה טורקי עם קל מן המכולת של אנטון ברחוב קדם. איציק כהן העדיף קפה נמס.

איני יודע אם מר כהן באמת התכוון אי פעם להתגורר בשכונתי, אך כיום אני נוטה לפקפק בכך. מכל מקום, האיש לא התגורר אפילו יום אחד בבית שרכש. הוא השכיר אותו כמה שנים עד שמכר אותו לבסוף בשנת 2004. כך או כך, אין ספק שהגינה שטיפח אבי, המהווה גם חלק מאתר ההנצחה לזכרו, מצאה חן בעיניו ממבט ראשון. באוגוסט 1999, כמה חודשים לאחר שהזמנתי אותו להתארח בה על כוס קפה, הוא פנה במכתב למינהל מקרקעי ישראל ושאל "האם ניתן להציע יזמות לגבי הקרקע, בתיאום עם מינהל ההנדסה בעיריית תל אביב".

בטרם אמשיך ואתאר את כל שהתרחש לאחר ביקורו של השכן החדש בגינת ביתי, עלי להוסיף הבהרה. אין לי דבר וחציו דבר נגד יזמי נדל"ן, ויהיו כרישים, דגי רקק או סתם ברבוניים. זהו ללא ספק זן כשר ולגיטימי של אנשים התורמים לכלכלת המדינה. עם זאת אני שותף לדעה שמוטב להרחיק אנשים נמרצים אלה מכמה מקומות יפים בארצנו אם ברצוננו להותירם ללא פגע. משום כך למשל התנגדתי לפני יותר מעשרים שנה לתכנית הענק של עיריית תל אביב ומינהל מקרקעי ישראל שנועדה להפקיר בידיהם את כל רצועת החוף של יפו, לרבות שכונת מגוריי.

שכונה זו, שהתאמצנו קשות להצילה מידי היזמים, כוללת גם את שיכון הקצינים הבריטים, שביתי והבית שקנה מר כהן נמנים עמו – קבוצה קטנה של בתים חדקומתיים שטוחי גג הבנויים בסגנון אחיד. עשרות מתושבי השכונה נחלצו עוד בפברואר 1987 להגנת פינת חמד זו וביקשו משלמה להט וממתכנני העירייה ומינהל מקרקעי ישראל במילים מפורשות "שלא להקים במקום רבי קומות ולהופכו אבן שואבת לספקולנטים". כידוע, לאחר שש שנים השגנו לבסוף את מטרותנו. החלטת המועצה הארצית משנת 1993 אסרה להגדיל את זכויות הבנייה בבתים הקיימים בשכונה, והותירה בעינין את הוראות תכנית 689 הישנה המתירות לבנות בכל אחד מבתים אלה לא יותר מקומה אחת נוספת על חלק משטחו של הגג.

איני יודע מה בדיוק נאמר למר כהן בעיריית תל אביב כששאל על זכויות הבנייה בשכונתנו בטרם רכש את הבית הגובל בביתי. אך זמן לא רב לאחר

פגישתנו הלבבית הוא הגיש בקשה להיתר בנייה הסותרת לחלוטין את החלטת המועצה הארצית, ובקשתו הבלתי חוקית זכתה לאישורה העקרוני של עיריית תל אביב. על פי תכניתו, הדירה הקטנה שרכש היתה אמורה להפוך למגדל רב מפלסים הכולל מרתף, שתי קומות וגג רעפים אימתני שהיה בעצם קומה נוספת לכל דבר.

שוב מצאתי את עצמי נאלץ להגן על הישגי המאבק הציבורי שהסתיים לפני שנים. ידעתי שהדבר לא ינעם במיוחד לאוזני שכני החדש, אך אמרתי לו שתושבי השכונה מתכוונים להתנגד לתכניתו. להתנגדותם של 12 מתושבי השכונה הצטרפה גם המועצה לשימור מבנים ואתרים, שראתה בבניית גג הרעפים השוויצרי פגיעה בצביונה של שכונה קטנה בעלת מרקם ייחודי הראוי לשימור.

עיריית תל אביב התייצבה לצדו של מר כהן. לאחר אחת הישיבות אף זכיתי למכתב פרי עטה של הממונה על צוות יפו במינהל ההנדסה העירוני שהסבירה לי בתמימות גמורה של אדם שאינו מבין שלטון חוק מהו, שהחלטת המועצה הארצית אינה עונה על "הצרכים האנושיים הבסיסיים" ועל כן העירייה רשאית לעקוף אותה על ידי "התחכמויות תכנוניות ומשפטיות, באמצעות גג רעפים... כך זה בחיים בכלל ובודאי כשעוסקים במצוקה אמיתית של דיור". למותר להזכיר ש"מצוקת הדיור האמיתית" במקרה זה היתה מצוקתו של יזם נדל"ן אומלל שנוקק נואשות לווילה בעלת ארבעה מפלסים במרחק ארבעים מטר מן הים כדי לענות על "צרכיו האנושיים הבסיסיים".

לא אפרט כאן את כל השתלשלות העניינים, אך לאחר שערערנו על החלטת העירייה בוועדת ערר של משרד הפנים, הצלחנו בסופו של דבר לאלץ את מר כהן להתאים את תכניתו לדרישות החוק ולהסתפק בהיתר לבנייה דאקומתית על פי הוראות תכנית 689.

מר כהן לא קיבל תקלה בלתי צפויה זו ברוח טובה. הוא שיגר מכתבי התראה לכל אחד מן השכנים שהתנגדו למגדל שלו והודיע להם שבכוונתו לתבוע מהם סכומי כסף גבוהים על כל יום של עיכוב שייגרם לפרויקט שלו בעטים. לאחר שמכתביו הידידותיים לשכניו לעתיד לא הניבו את התוצאות המיוחלות, הוא פתח בסדרה אין סופית של פעולות עונשין כלפי האשמים העיקריים בשיבוש תכניותיו, הלא הם אשתי ואני. כדי למנוע אִי־הבנות מיותרות הוא ניגש אלינו בפתח ביתנו והכריז חגיגית על כוונותיו: "לא נעים לי לפגוע בשמה הטוב של משפחת שדה, אך אם תמשיכו להתנגד לתכנית הבנייה שלי איאלץ לפתוח תיבת פנדורה".

עלי לומר שדברים סתומים אלה לא עוררו בי באותה עת דאגה רבה. ככל שחיטטתי ונברתי בזיכרוני לא הצלחתי למצוא בביוגרפיה המשעממת שלי שום

סוד אפל שחשיפתו עלולה לפגוע בשמי הטוב או להזיק לי בכל דרך אחרת. איחלתי למר כהן הצלחה ונפרדתי ממנו לשלום.

לוחמה זעירה

מר כהן, יאמר לשבחו, התגלה כבחור יסודי שאינו בז לקטנות. הוא נקט כמה מהלכים אסטרטגיים רבי תעוזה ודמיון, אך לא ראה פחיתות כבוד גם בלוחמה זעירה הבנויה על טקטיקה של פעולות הטרדה קטנוניות. מהלכיו האסטרטגיים הגדולים של מר כהן יתוארו בפרקים הבאים. הפרק הנוכחי יוקדש בראש ובראשונה לאחד ממהלכיו הטקטיים הביזאריים יותר – מלחמתו בשיח הצומח בשטח הציבורי שבקדמת ביתי, ברחבה הקטנה שבקצה רחוב זכרון קדושים.

יריות החימום במלחמת ההתשה שנפתחה נגדי היו שורה ארוכה של תלונות מסתוריות למחלקות השונות של עיריית תל אביב. בזה אחר זה פקדו את ביתי פקחים עירוניים שהודיעו על תלונות עלומות שהוגשו נגדי בגין עברות שונות ומשונות שביצעתי על פי השמועה בעשרות השנים האחרונות, החל בחריגות בנייה שביצעתי כביכול כשהרחבתי את ביתי בשנות השבעים, וכלה בהצבת פנס תאורה בלתי לגיטימי בפתח ביתי. באורח תמוה נשלחו לביתי באותו זמן גם מודדים מטעם מחלקת הארנונה של העירייה, שמדדו מחדש את שטח ביתי ועדכנו את דמי הארנונה שלי.

אך ככל שערפל הקרב הלך והתפזר התברר לי שהמתלוננים מסמנים כמטרתם העיקרית את הצמחייה הסבוכה העוטרת את חזית ביתי מאז שנות החמישים. ראיתי שמרבית המשלחות העירוניות שהגיעו לרחובנו באותה עת מתעניינות בראש ובראשונה בקבוצת השיחים הנ"ל, ושנציגי העירייה מכרכרים סביבה ללא הרף כשהם מצלמים ומודדים אותה מכל זווית אפשרית. בד בבד גם נוכחתי לדעת שמר כהן הקים לצדו קואליציה קטנה ואינו עוד בודד במערכה. שחקני החיזוק שהעלה מן הספסל היו זוג שכנים ותיקים בשם ציפורה ואורי נסים, המתגוררים ברחוב מגוריי מאז שנות השישים, וזוג שכנים צעירים שזה מקרוב באו, מר שמעון לב ובת זוגו מיכל יקל.

אך בטרם נציג בקצרה את ארבעת השחקנים החדשים, מן הראוי להסביר מהי אותה צמחייה שנעשתה לפתע מוקד משיכה לפקחים העירוניים, ומדוע נחלצתי להגנתה. לשם כך נחזור ונזכיר שביתי משמש כל השנים גם אתר הנצחה, ושהאתר שאנו שוקדים על שימורו כבר עשרות שנים כולל גם את הגן שאבי נטע על הגבעה שמעל לי. כפי שיוסבר מיד, קבוצת השיחים שבחזית ביתי, זו שמכונתית הבוערת כמעט הציתה אותה בקיץ 1998, היא חלק אורגני מאותו גן היסטורי.

גן זה שעל גבעת הכורכר המתפוררת יעמוד במרכזם של כל פסקי הדין שיתוארו בפרקים הבאים, וממילא עוד ידובר בו כאן לא מעט. אף על פי כן אקדיש לו כמה מילים גם בפרק זה, שכן הוא קשור גם לפרשייה הנוכחית.

כפי שכבר הזכרתי, הגן שנטע אבי זכה מיומו הראשון להכרתה ולסיועה של עיריית תל אביב, ומסורת זו נפסקה רק בימי חולדאי. מתכנן הגן והאיש שסייע לאבי להקימו היה אברהם קרוון, אדריכל הגנים של עיריית תל אביב באותם הימים, שהגנים שעיצב נחשבים לנכסי צאן ברזל של העיר. סיועה של עיריית תל אביב התבטא כל השנים בעיקר בביקורים של הגננים העירוניים לשם ייעוץ מקצועי, אך כאמור, שלמה להט עזר לנו רבות גם בנושאים אחרים הקשורים לשימורו של האתר ולטיפוחו. עיריית תל אביב, באמצעות העמותה לתירות שלה, אף שלחה אלינו סיוורים מודרכים רבים וכללה אותו בפרסומיה הרשמיים.

כדי לשמר את מעשי ידיו של אבי הקפדנו כל השנים לתחזק את קרון הפיקוד שלו, ולהשאיר במקומם את שבילי האבן, את הספסלים העשויים מאבני כורכר ואת כל שאר הפריטים שהציב בגן במו ידיו. אך מטבע הדברים שימורו של גן צומח, בניגוד לשימורם של עצמים דוממים, אין פירושו ניסיון להקפיא את הצמחים בממדיהם המקוריים אלא מאמץ לעשות את ההפך מכך. שימורו של הגן היה אפוא מבחינתנו מאז ומתמיד מאבק בתנאי האקלים הקשים של גבעה חשופה מול הים, כדי שהצמחייה תתפתח ותשגשג ככל האפשר. המבקר בגן כיום ימצא בו אפוא לא רק את הצמחים המקוריים ששתל אבי אלא גם את צאצאיהם – צמחים שרוחות הים והתהליכים הבוטניים הטבעיים גרמו להתפשטותם ולהשתרשותם במקומות סמוכים אחרים.

הצמחייה שבחזית ביתנו היא תוצאה של תפיסת שימור זו. היא החלה להתפשט מן הגינה אל הרחוב הנמצא גבוה מעליה לפני יותר מחמישים שנה, לאחר שמשאית הפילה חלק מחומת הכורכר המפרידה ביניהם, ובמרוצת השנים התחלנו לטפל גם בה, להשקות ולגזום אותה. התפשטותה הייתה הדרגתית, אך כבר שנים רבות היא מכסה את כל השטח שבין הגן לבין אבן השפה בשוליה הצפוניים של הרחבה העגולה שבקצה רחוב זכרון קדושים. היא כוללת עצי אשל שקרסו עקב רוחות הים העזות, וכן שיחי מלוח, שרביטן והרדוף. שורשיה מצויים חלקם בתוך הגן וחלקם מחוץ לו, היא משורגת בצמחייה הפנימית של הגן ומהווה מבחינה בוטנית ונופית חלק אורגני ממנו. גם ידידינו במחלקת הגנים והנוף של עיריית תל אביב ראו בצמחייה שבתחום הרחוב המשך טבעי של אתר ההנצחה ושלחו אלינו לעתים צוותי גיזום כדי לשמור על חזותה. כל העבודות, אגב, נעשו על חשבוננו.

לדברי הקדמה אלה ראוי להוסיף עוד פרט קטן. במשך יותר מארבעים שנה לא נשמעה מפי איש מעולם כל טענה כנגד קיומה של צמחייה זו, ואיש לא דרש מעולם להסירה.

כוח איציק

נשוב עתה אל מר איציק כהן ואל הקואליציה הקטנה שהקים. שניים מארבעת שחקניו החדשים היו כאמור זוג שכנים ותיקים בשם ציפורה ואורי נסים. הללו הגיעו לרחוב מגוריי בעודי תלמיד תיכון, וזכיתי לראותם מדי יום ביומו לאורך מרבית שנות חיי. היחסים בינינו התנהלו תמיד על מי מנוחות, והעננה הקטנה הראשונה חלפה בינינו רק באמצע שנות התשעים, כשהחלו לדרוש ממני להנמיך את הצמחייה שבחזית ביתי כדי לשפר את הנוף הנשקף מן הספסל הקטן שבנו על המדרכה ליד ביתם. מטעמי שכנות טובה השתדלתי תמיד להיענות לבקשותיהם, אך לרוע מזלי פעולות הגיזום שלי לא השביעו אף פעם את רצונם. עד בואו של מר כהן לשכונה, זוג דיירים ותיקים אלה היו היחידים שמצאו אי פעם דופי באותה קבוצת שיחים קטנה, אך גם הם לא ביקשו ממני מעולם לעקור אותה אלא רק להנמיך את קומתה.

מר כהן, שמגדל הרעפים שבנה בדמיונו החל באותה עת לקרוס לנגד עיניו, החליט ככל הנראה להפוך את המחלוקת הקטנה הזאת ביני לבין זוג שכניי הוותיקים למלחמת עולם. אינני יודע כמובן מה שלושה אנשים אלה שחו זה לזה בדיוק, אך אני נוטה לנחש שמר כהן הביע את הזדהותו העמוקה עם מאבקם הצודק, והבטיח לסייע להם לפתור את בעייתם הקטנה אחת ולתמיד. במאמר מוסגר אוסיף שבתמורה להבטחה זו, הללו פשפשו בזיכרונם הבוגדני ודלו ממנו כמה סיפורים חסרי שחר שסיפקו למר כהן את "תיבת פנדורה" שכל כך השתוקק לפתוח. אך על פרשה אחרונה זו, שאינה משעשעת כלל ועיקר, אספר בהרחבה באחד מחלקיו הרציניים יותר של ספר זה, בפרק שיוקדש לחמישי בסדרת משפטיי – משפט הדיבה.

ציפורה ואורי נסים מכרו את ביתם שברחוב זכרון קדושים ביפו בסוף שנת

2007.

הקואליציה הצרה של מר כהן כללה כאמור גם זוג שכנים צעירים, שמעון לב ומיכל יקל. מר לב האמור הוא צלם ומושך בעט סופרים ששכר דירה ברחוב מגוריי בתחילת שנות התשעים והתגורר בה עד 1999. באותן שנים שררו בינינו יחסי שכנות טובה, והאיש הרבה לסור לביתי בעניינים שונים. בביקוריו הרבים לא שמעתי מפיו מעולם רמז של תרעומת או ביקורת על קבוצת השיחים המצמחת בפתח הבית או על כל עניין אחר. איש זה, שחשבתיו באותם הימים

לטיפוס נוח לבריות גם אם לא מרתק במיוחד, הוכיח לי פעם נוספת עד כמה הבנתי את המין האנושי לוקה בחסר.

התפנית החדה ביחסו אלי חלה בסוף 1998 בד בבד עם הופעתו של איציק כהן. באותה עת קנה גם מר לב בית ברחוב זכרון קדושים במרחק ארבעים מטרים מן הים, וכמו מר כהן, אף הוא רקם תכנית להפוך אותו לבית מידות רב מפלסים. מיד לאחר רכישת הבית הוא התגייס למלחמת הרעפים של מר כהן ולכל שאר מלחמותיו, הקטנות והגדולות. זו אולי ההזדמנות הנאותה להזכיר ששמו של ידידנו שמעון לב כבר הוזכר כאן אֶזכור חטוף בפרק הקודם. איש זה היה אותו אורח שהגיע לעמותת יפו יפת ימים ביוני 2001 ושכנע את אנשיה לחזור בהם מכוונתם להגיש עתירה נגד הבית שעל שפת המצוק.

עם שמעון לב הצטרפה למערכה גם חברתו הטרייה מיכל יקל שהתגלתה עד מהרה ככלי הנשק התוקפני ביותר בארסנל של מר כהן. אישה כריזמטית ועשויה ללא חת זו ראתה בי פצצה מתקתקת וסירבה בתוקף להחליף עמי מילה וחצי מילה. בני הזוג לביקל התחתנו לזמן מה, הולידו שלושה ילדים, והתגרשו כלעומת שבאו. לאורך מרבית שנות נישואיהם, דהיינו בין 2001 ל־2003, הם התגוררו בבית שקנה מר לב ברחוב זכרון קדושים.

מלחמתו של איציק כהן ושות' בצמחייה נפתחה כאמור בביקורים תכופים של נציגי עירייה זוטרים ובכירים שסיפרו לי על תלונות חוזרות ונשנות של שכנים חסרי מנוח הדורשים מן העירייה לעקור את המטרד הסביבתי הצומח בפתח ביתי. ידידי בעירייה התקשו להכריע לכאן או לכאן, והתרשמתי שהם מעדיפים שהמתלוננים יעזבו אותם לנפשם ויסגרו את החשבון עם הצמחים השנואים עליהם כמו ידיהם. בדיעבד נוכחתי שהשערתי לא היתה רחוקה מן האמת. במכתב ששלח אורי נסים לראש העיר בקיץ 1999, שהגיע לידי כמה שנים לאחר מכן, הוא כתב בין השאר: "מר יעקב כץ (מנהל המוקד העירוני) שביקר במקום אמר לאישתי שאם אנחנו רוצים זכותנו לעקור את זה או שתגישו משפט נגד העירייה". אשתו אמרה דברים דומים בעדותה בבית המשפט: "פנינו לעירייה ואמרנו להם שזה מפריע לנו, והם אמרו את יכולה לגזום, זו זכותך".

מכל מקום, דומה שבאותם ימים של סוף המילניום אנשי כוח איציק לא נזקקו לעידוד רב מגורמי חוץ. הם הרבו להתגודד מול ביתי חדורי רוח קרב וגאוות יחידה, והשמיעו קריאות עזוז וגבורה. הם גם לא הסתירו מפניי את כוונותיהם. מר לב, שהוא כזכור גם סופר בישראל, הבהיר לי בלשונו הציורית והעשירה שאם לא אתרצה ואעקור את הצמחים, כי אז "השכנים יתפשו עליהם קריזה". ביקשתי כמובן מבני החבורה לנהל את מלחמותיהם הצודקות בדרכים תרבותיות וחוקיות, אך הם השיבו לי שזכותם לעשות בשטח הציבורי כרצונם.

בעקבות הדיבורים לאור היום באו המעשים באישון הלילה. אולי כדי להוכיח שפניהם לשלום, חבריו של איציק כיתתו חניתותיהם למזמרות וגזמו בחסות החשכה ענפים רבים מן השיחים שנואי נפשם בסמוך לשורש. ערמת הענפים הכרותים הושלכה בהפגנתיות ברחבת הרחוב. לאחר מעשי הגיזום הליליים בא תורה של הלוחמה הכימית. פעמיים הותזו על צמרות השיחים כימיקלים בלתי מזוהים ומדיפי ריח חריף שגרמו להתייבשות ולנשירה רבתי של עלים.

המעשים הללו אילצו אותי לפנות למשטרה. על הנזקים שגרמו הכימיקלים העידו גם אגרונום שהזעקתי למקום לאחר כל אחת מן ההתזות, וגדעון הרטמן, הממונה על דרום העיר במחלקת הגינון של העירייה, שהזדעזע אף הוא מן המעשים הוונדליים. חוקרי המשטרה רשמו את התלונות והציעו לי להתקין מול ביתי מצלמת וידאו נסתרת על מנת לתפוס את המחבלים האלמונים בקלקלתם.

ההתנכלויות לצמחייה נרגעו כבמטה קסם במועד כלשהו בשנת 1999, לאחר שמר לב עזב את דירתו השכורה ונעלם לזמן מה מן הנוף, אך התחדשו ביתר שאת בראשית 2001 כשחזר לרחוב והתמקם עם רעייתו הטרייה ובכורם התינוק בבית שרכש. הפעם המתקפות בוצעו בשיטת פגע וברח. בני הזוג אימצו לעצמם מנהג של קבע לנגוח באויביהם הירוקים בעצמה רבה בעזרת הפגוש האחורי של הטנדר כפול הקבינה שלהם כחלק בלתי נפרד מכל פניית פרסה שגרתית שביצעו מול ביתי. האזור החבול, שהתרחב והלך מיום ליום, נהפך בהדרגה לערמה מעוכה ומכוערת של ענפים שבורים ועלים מצהיבים.

מצלמת הווידאו שהתקנתי בינתיים אפשרה לי לתפוס את המתנגשים הסדרתיים בשעת מעשה ולהביא למשטרה ראיות מוצקות למעלליהם. שמעון לב חדל ממעשיו לאחר שהוזמן כמה פעמים לתחנת יפו והוזהר חגיגית, אך הגברת יקל, שקורצה ככל הנראה מחומר קשוח יותר, תפסה את הפיקוד והמשיכה במעשיה על אף אזהרות המשטרה ולמרות שפניתי אליה בכתב וביקשתי ממנה באדיבות רבה לחדול מנגיחותיה התמוהות. בתקופת מגוריה הקצרה ברחוב זכרון קדושים הגברת תועדה בוידאו כשהיא מתנגשת בצמחייה 26 פעמים. היא חדלה ממעשיה רק באוקטובר 2003 בעקבות צו הרחקה שקיבלה מן המשטרה. זמן קצר לאחר מכן עזבה מיכל יקל את הרחוב, רכובה על הטנדר כפול הקבינה שלה, ודהרה אל האופק.

העירייה מצטרפת לקואליציה

אינני יודע אם חמשת המתלוננים קיבלו את עצתו של מר יעקב כץ או של יועץ עירוני אחר, אך במאי 2002 הם אכן הגישו משפט נגד עיריית תל אביב בגין סירובה העקשני לעקור את הצמחים הטורדניים שעוררו את כעסם. לאור היכרותי רבת השנים עם הנפשות הפועלות בעירייה לא היה ספק בלביעשו

כמיטב יכולתם כדי להפסיד גם במשפט זה. הם ידעו כיצד להפסיד הן כשתבעו את שותפיהם כמו במקרה של אבולעפיה, והן כששותפיהם תבעו אותם כמו במקרה הנוכחי. מצאתי את עצמי אפוא עותר שוב לבית המשפט, הפעם כדי להגן על הצמחים שבפתח ביתי. בניגוד לכל משפטיי האחרים, שבהם הופעתו כתובע, פניתי עתה לבית המשפט בבקשה להצטרף לתיק כנתבע.

כמצופה, ידידי הוותיקים בעיריית תל אביב עשו את כל אשר לאל ידם כדי לנחול תבוסה מוחצת במשפט שהוגש נגדם. בתקווה לסיים את הפרשה במהירות וללא טרחה, מי מהם אף גילה נכונות מיידית להיכנע ללא קרב. לפיכך הודבק בפתח ביתי מיד לאחר הגשת התביעה צו בחתימת הפקח העירוני בעל השם הסמלי צמח אהרוני, המורה לי לירות את הצמחים המשתרבים מחצרי בתוך חמישה ימים. צו זה הוקפא רק לאחר שדרשתי מן העירייה במכתב רב עותקים להימנע מפגיעה באתר ההנצחה ללא משפט, והודעתי על רצוני להצטרף למשפט זה כאחד הנתבעים.

כנתבע הגשתי כתב הגנה וכתב תביעה שכנגד. טענותי העיקריות בכתב ההגנה היו שצמחייה זו, שמקורה בצמחים ששתל האלוף יצחק שדה עם קום המדינה, היא בעלת חשיבות ציבורית כחלק מאתר ההנצחה לזכרו. היא אינה מהווה מטריד נופי, תחבורתי או בטיחותי, וממילא אינה מפריעה כלל לאיש. עוד טענתי שתביעתם של התובעים להסרת הצמחייה לא נועדה באמת ובתמים לשים קץ למטרד ממשי המפריע לחייהם, אלא היא חוליה אחת מני רבות במאבק שהם מנהלים נגדי ממניעים שונים לחלוטין. בתביעת הנגד ביקשתי מבית המשפט לצוות על התובעים במילים ברורות להימנע מכל פגיעה בצמחייה.

אחד מנימוקי ההגנה העיקריים שלי בבית המשפט היה אפוא חשיבותה הציבורית של הצמחייה כחלק בלתי נפרד מבית יצחק שדה. אך עיריית תל אביב, שהיתה אמורה לייצג את האינטרס הציבורי, עשתה כמיטב יכולתה כדי להציג טיעון זה באור מגוחך. עורכות הדין הצעירות שנשלחו לבית המשפט מטעמה של העירייה לא שמעו כלל מפי שולחיהן שמדובר באתר היסטורי בעל ערך חינוכי שעיריית תל אביב סייעה להקמתו ותומכת בו עשרות שנים, והציגו את הפרשה כסכסוך שכנים פרטי שלעירייה אין בו כל עניין. אגב, אותה עירייה עצמה שלחה במהלך המשפט מאות מבקרים לאתר ההנצחה באמצעות העמותה לתיירות שלה, וכללה בפרסומיה הזמנות לבקר ב"ביתו המיוחד" של יצחק שדה במלאות חמישים שנה למותו, וליהנות מן "הגן הקסום הפונה אל הים".

כל פניותי לעירייה שתציג בפני בית המשפט את העובדות כהוויתן נתקלו בקיר אטום. היא נמנעה מלשלוח לסיור של בית המשפט את האנשים שעמדו עמי בקשר בנושא בית יצחק שדה והכירו היטב את תולדותיו, והתעקשה לשלוח לסיור זה אנשים בלתי מוכרים לי שמילאו פיהם מים.

לאחר שנוכחתי שעיריית תל אביב אינה מוכנה לנקוף אצבע כדי להדוף את התביעה שהוגשה נגדה, ביקשתי לזמן את גדעון הרטמן ממחלקת הגנים והנוף העירונית כעד מטעמי. מר הרטמן, הממונה על דרום העיר במחלקת עירונית זו, היה האחרון בשרשרת הארוכה של גננים עירוניים שליוו את אתר ההנצחה בזה אחר זה מיום הקמתו. רצייתי שיספר לבית המשפט את כל הידוע לו על זיקתה רבת השנים של העירייה לגן יצחק שדה, ובכלל זה גם לצמחייה שעמדה עתה בעין הסערה. עיריית תל אביב סירבה בתוקף לאפשר לו להעיד, והודיעה לעורך הדין שלי נחרצות כי "אין בידיעת העירייה המידע המצוי בידי מרשך לפיו עדותו של מר גדעון הרטמן נדרשת...".

בית המשפט אימץ את עמדתה של העירייה וסירב לשמוע את עדותו של מר הרטמן. במקומו שלחה העירייה אל דוכן העדים את מנהל מחלקת הגנים והנוף, מר קרני, ש"לא ידע" שזהו גן יצחק שדה, "לא ידע" שעיריית תל אביב מסייעת לו סיוע גנני, ו"לא ידע" שעיריית תל אביב מארגנת ביקורים בגן.

על ההתרחשויות מאחורי הקלעים בעיריית תל אביב באותם ימים נודע לי רק כמה שנים לאחר מכן, אחרי שערכאת הערעור ביטלה את פסק הדין שניתן בתיק זה והורתה לבית המשפט לקבל ראיות נוספות, ובהן גם את עדותו של גדעון הרטמן. האיש, שיצא בינתיים לגמלאות, גילה בתצהיר שהגשתי לבית המשפט בשנת 2007 שעורכת הדין של העירייה אמנם רשמה מפיו חמש שנים קודם לכן תצהיר מפורט שבו סיפר על תמיכתה רבה השנים של העירייה בגן ההיסטורי, אך המחלקה המשפטית גנזה את תצהירו ושלחה לבית המשפט את מר קרני. בין השאר כתב מר הרטמן בתצהיר שהגשתי לבית המשפט את הדברים האלה:

לבקשתו של מר שדה קראתי את פרוטוקול עדותו של מר קרני בבית המשפט, ממנה עולה שלא הכיר כלל את גן יצחק שדה. הדבר עורר אצלי הפתעה רבתי, מאחר שאני הוא זה שארגן לו ולמר זלוף סיור בגן יצחק שדה חודשים רבים לפני שהחלו התלונות ההדדיות לגבי המקום. צר לי שמר קרני בחר לומר לבית המשפט דברים בלתי נכונים.

למיטב הבנתי, עמדתו של מר קרני, המתכחשת לגן יצחק שדה, ומתארת את הנושא כ"סכסוך שכנים" בלבד, אינה משקפת את עמדת העירייה כפי שהיתה מזה עשרות שנים, ואין לי כל הסבר מה היה הגורם לשינוי זה ביחס אל המקום.

עורך הדין של העירייה נמנע מלחקור את מר הרטמן בחקירה נגדית. בשנת 2002 לא ידעתי אמנם על תרגילים מכוערים אלה של העירייה, אך היה ברור לי לחלוטין שנציגיה משתדלים להפסיד במשפט ויהי מה. ידעתי בוודאות מוחלטת גם שרון חולדאי, ראש העיר הראשון שלא ביקר מעודו בבית יצחק שדה, מכיר היטב את השיחים הצומחים בפתחו ונרתם אף הוא בנחישות רבה

למלחמת הקודש שנוהלה נגדם. הוא התעלם מפניותיהם של משרד הביטחון, עמותת דור הפלמ"ח, עמותת אהלי פלמ"ח, המועצה לשימור אתרים והמרכז להכרת תל אביב וסירב לצרף את עיריית תל אביב לרשימה ארוכה זו של גופים ציבוריים שהודיעו על התנגדותם לפגיעה בצמחייה של אתר ההנצחה. הוא גם סירב להיעתר לפנייתו הטלפונית של חיים חפר, מוותיקי הפלמ"ח, ולמכתבו האישי הנרגש של האמן דני קרוון, בנו של אדריכל הגנים אברהם קרוון שהקים את הגן.

ראש העיר נענה לבקשתה של אשתי לקיים עמו פגישה קצרה בנושא זה בלשכתו. הוא ניצל את ההזדמנות כדי לגלות לה שביקר ברחוב זכרון קדושים פעמים רבות והביע באוזניה בסגנונו החברה'מני המחוספס את הזדהותו עם מגישי התביעה ואת זלזולו באתר ההנצחה ליצחק שדה.

אף על פי כן, בדקה ה־90 של המשפט, לאחר שהסתיימו הישיבות ולא נותר אלא להגיש את הסיכומים, התרחש נס, ועיריית תל אביב שינתה את עמדתה מן הקצה אל הקצה. עד היום איני יודע מה חולל את התפנית המפתיעה. האם היתה זו הגינתו של עו"ד אילן שרקון, נציגה של העירייה בשלבים האחרונים של המשפט, שניאות לבקר בבית יצחק שדה ולמד את העובדות לאשורן. או אולי היתה זו השיחה בין אשתי לבין עו"ד אחז בן ארי, היועץ המשפטי של העירייה דאז, שבה הציגה לו אשתי את פרוטוקול חקירתה באזהרה של עו"ד שרי אורן בגין אחת מפרשות השחיתות שחשפנו, והעלתה באוזניו את ההשערה הדמיונית שהיועצת המשפטית העירונית הנכבדה מתנכלת לגן יצחק שדה משיקולים זרים. כך או אחרת, בכתב הסיכומים שהגישה לקראת סוף המשפט, העירייה הכתה על חטא וחזרה בתשובה. היא הסבירה שהעובדות כהווייתן נודעו לה רק במהלך המשפט והכריזה על נכונותה לפרוס את חסותה הרשמית על הצמחייה ולהגדירה כגינות עירוני. והרי לקט מובאות מן המסמך שעו"ד אילן שרקון, בא כוחה של העירייה, הוציא מתחת ידו:

העירייה מבקשת להבהיר כי הוצאת הצו על ידי מר צמח אהרוני היתה בלי שנשקלה לעומקה העובדה כי המדובר בצמחייה בחזית בית יצחק שדה, אשר כפי שהתברר במהלך ההליכים המשפטיים, הינו בית בעל חשיבות מיוחדת, שאף הוכרה על ידי העירייה...

העירייה סברה כי הצמחייה אינה יוצרת כל הפרעה ומטרד וכי אין מקום להסירה... התבררו עובדות המצביעות על כך כי העילה לדרישת הגיזום והעיתוי לדרישה זאת לוקים בחוסר תום לב... יתכן שאחת הסיבות להגשת התביעה הינה התנגדותו של מר שדה לבקשות שהוגשו על ידי מר כהן לרשויות התכנון...

העירייה, בהתאם לחוק העזר, מוסמכת להשתמש בשטח ציבורי שיעודו 'רחוב' גם לגינון.

* * *

המהפך שהתחולל בעמדת העירייה לא השפיע על תוצאת המשפט. באביב 2005 ניתן פסק הדין. שופט השלום חיים טובי קבע כי הצמחייה משוללת חשיבות ציבורית כלשהי ומהווה מטרד בלתי נסבל לתובעים, והורה לי להסירה בתוך 60 יום ולשלשל לכיסם של התובעים סך 14,000 שקלים הוצאות משפט.

בדומה לשני המשפטים הקודמים שתוארו כאן, עורכי הדין שייצגו אותי הסבירו לי שסיכויי הערעור אפסיים ויעצו לי לקבל את הדין בהכנעה. אך כאמור, גם הפעם לא שעיתי לעצת המומחים, והצלחתי לאחר מאמץ מה לבטל את רוע הגזרה. בעקבות הערעור שהגשתי בוטל פסק הדין והתיק הוחזר לשופט טובי לצורך שמיעת ראיות נוספות.

על השתלשלות האירועים המשונה שהובילה בסופו של דבר להחלטתה של השופטת גרסטל להחזירני פעם נוספת לחיקו החמים של השופט טובי עוד יסופר כאן ביתר פירוט בפרק האפילוג. בשלב זה די אם אומר שבין הראיות הנוספות שהשופט טובי התבקש להביאן בחשבון היו מסמכים המלמדים שכל אנשי כוח איציק מקטן ועד גדול עזבו את רחוב זכרון קדושים, וממילא אינם יכולים עוד להמשיך להתלונן שהצמחייה ממררת את חייהם.

עתה גם יועציי המשפטיים עתירי הניסיון לא הטילו עוד ספק בניצחוני הוודאי. הם הסבירו לי שהחזרת התיק לערכאה הקודמת היא דרך אלגנטית מקובלת לתיקון פסקי דין שגויים. שופטי ישראל אינם ששים לפגוע איש ביוקרתו של רעהו, כך הם אמרו, ועל כן השופטת גרסטל העדיפה לאפשר לשופט השלום לתקן בעצמו את פסק דינו "לאור העובדות החדשות" במקום לכתוב פסק דין משלה המותח עליו ביקורת ומטיל דופי בשיקוליו. כמאמין מושבע בכוחם של התבונה והשכל הישר, לא ראיתי כל סיבה לפקפק בהערכותיהם האופטימיות של פרשני הנבונים. ראיתי אפוא את הפרשה הנשכחת כמחוסלת ומחיתי אותה מתודעתי.

ביטחוני המוחלט בכוחה של התבונה התגלה שוב כחוסר תבונה מוחלט. ביום קיץ בהיר של שנת 2008, בעיצומה של כתיבת ספר זה, בדיוק כשעמדתי לכתוב פרק חיוור על פסק דינו המבוטל של השופט טובי, יצא לאוויר העולם פסק דין חדש זהה לחלוטין לקודמו. השופט טובי סירב להתרשם מן העובדה חסרת המשמעות שקרבנות הצמחייה מכרו את בתיהם ונגאלו זה מכבר מסבלם, ושכפל את פסק דינו המבוטל כמות שהוא בלי לשנות בו תג וסימן.

הודיתי לשופט טובי על העיתוי המושלם של פסק דינו השני, שפטר לי בעיית כתיבה בזמן אמת, ועוד יותר מכך על הרעיון הגאוני שצץ במוחו להעתיק את פסק דינו הראשון מראשיתו ועד סופו באמצעות המחשב, וכך להפוך פסק דין אפרורי וחסר כל ייחוד למסמך משעשע מאין כמותו בלי לשנות בו מילה. על כן, אם הפרק הבא המנתח את פסק דינו של השופט טובי יראה לכם אולי מברר מכל הפרקים האחרים, לא בזכותי הדבר כי אם בזכותו של מחבר יצירת המופת, שופט השלום הנכבד עצמו.

פסק דינו הכפול של שופט השלום חיים טובי

פסק דינו השני של השופט טובי אמנם פתר לי בעיית כתיבה בזמן אמת, אך בד בבד גם הציב בפניי בעיית כתיבה חדשה: כיצד כותבים על שני פסקי דין בעת ובעונה אחת בלי לבלבל את הקורא. כדי להסיר מכשול קטן זה עלי להקדים כאן הסבר קצר.

כפי שיוכל להיווכח כל מי שיטרח להציץ בשני פסקי הדין באינטרנט (ראו hatahtonim.co.il), השופט טובי אכן שכפל במסגרת פסק דינו השני את פסק דינו הראשון שבוטל כמות שהוא, אך בתוקף הנסיבות הוא נאלץ להדביק לשיבוט גנטי מושלם זה הקדמה קצרה ("פתח דבר") המסבירה את נסיבות לידתו המיוחדות. בתוקף אותן נסיבות הוא גם נאלץ להשתיל ברך הנולד במקומות המתאימים כמה הערות קצרות המסלקות מן הדרך את הראיות הנוספות שהשופט גרסטל הטילה עליו להביאן בחשבון. ההקדמה מסתיימת אפוא במילים אלה:

אקדים את המאוחר ואומר כבר מבראשית, כי לא זו בלבד שאין בראיות הנוספות כדי לשנות במאומה את שנקבע בפסק הדין הקודם, אלא שמצאתי שיש בהן כדי לחזק ולבסס את הקביעות האופרטיביות שבו. פסק הדין הניתן בכאן יושתת רובו ככולו על פסק הדין הקודם, תוך התייחסות לראיות הנוספות במקומות הרלוונטיים (סעיף 6 בפסק הדין השני).

במילים אחרות, פסק הדין השני כולל בקרבו את פסק הדין הראשון במלואו, אך מדביק לו בלית בררה כמה תוספות קצרות. כדי למנוע בלבול מן הקורא הפרק שלפנינו יתמקד אפוא אך ורק בפסק הדין השני והמעודכן, וינתח למעשה פסק דין אחד ולא שניים.

עם זאת, הניתוח לא יתעלם כמובן מן העובדה שקיימים ביצירה שלפנינו שני רבדים ספרותיים, ויתייחס לעובדה זו בעת הצורך. מטעמי נוחות יכונה כאן מחבר פסק הדין הראשון לעתים בשם "טובי הראשון" ומחבר פסק הדין השני בשם "טובי השני". הדיאלוג המתמיד בין שני המחברים הללו, ויחסי האהבה־שנאה השוררים ביניהם, יוסיפו כך אני מקווה מתח דרמתי לטקסט יוצא הדופן שאנו עומדים לנתח כאן.

אך מה שהופך את פסק הדין השני למסמך מרתק במיוחד אינו העובדה שבלע את פסק הדין שקדם לו על קרבו וכרעיו, אלא דווקא העובדה שמחברו בחר להשמיט

מפסק הדין הראשון חמש מילים. כפי שאנו עתידים להיווכח, השמטה מכוונת זו מאפשרת לנו הצצה נדירה אל קודש הקודשים, אל סדנת היוצר של שופטי ישראל השוקדים על כתיבת פסקי הדין החורצים את גורלנו. לפיכך אחרוג הפעם ממנהגי ואוסיף לניתוח שלנו פרק משנה נוסף בשם "סדנת היוצר" שינסה לפענח את תהליך היצירה שהוליד את פסק דינו השני של השופט טובי.

אמת

ב"סיפור המעשה" שקדם לניתוח זה, כשניסיתי לתרץ מדוע החלטתי לכלול הרפתקה משפטית קלת ערך זו בספרנו, תיארתי את המסמך שיצא מתחת ידו של השופט טובי כ"המחשה נוספת של פסק דין שרירותי המבוסס על תחושות בטן במקום על העובדות ועל הראיות". כשכתבתי זאת ראיתי עדיין לנגד עיניי רק את פסק הדין הראשון, אך הגדרה זו חלה, וביתר שאת, גם על תאומו הזהה – פסק הדין השני. לאחר שזרקתי לחלל האוויר הכרזה מרחיקת לכת מעין זו מוטלת עלי כמובן חובת ההוכחה שלא טפלתי על שופט בישראל אשמת שווא. אפשריל אפוא את שרווליי ואנסה למלא את חובתי.

זכור, השופט טובי פסק כבר בשנת 2005 שהצמחייה משוללת חשיבות ציבורית ומהווה מטריד קשה לתובעים. הבה נבדוק כיצד הגיע לשתי מסקנות נחרצות אלה. באשר למסקנתו הראשונה, שהצמחייה משוללת חשיבות ציבורית, ראוי אולי לנהוג בשופט הנכבד במידה של סלחנות. בל נשכח שידידי במסדרונות העירייה תרמו לכל אורך ההליך הראשון את תרומתם הנכבדה לטשטוש הממד הציבורי של הפרשה. הגשתי לבית המשפט אמנם פניות רבות של גופים ציבוריים אחרים המדגישים כולם את חשיבותו ההיסטורית של הגן ומבקשים שלא לפגוע בו, אך מי אני שאתגולל על שופט שקדן, הטובע עד צוואר בערמות תיקים, על שלא מצא זמן לקרוא כל פיסת נייר שהונחה על שולחנו.¹

כפי שכבר סופר, עיריית תל אביב חזרה בה לבסוף מעמדתה המתנכרת ואף הביעה נכונות להגדיר את הצמחים שבחזית ביתי כגינון עירוני. בסיכומיה היא אף התנצלה על התנהגותה הקודמת, והודתה במילים ברורות שהוצאת הצו להסרת הצמחייה היתה טעות: "העירייה מבקשת להבהיר כי הוצאת הצו על ידי מר צמח אהרוני היתה בלי שנשקלה לעומקה העובדה כי המדובר בצמחייה בחזית בית יצחק שדה,

---

1 תצהיר דני קרוון; תצהיר יוסי גולדברג; מכתב שלמה להט; מכתב משרד הביטחון; מכתב עמותת דור פלמ"ח; מכתב עמותת אהלי פלמ"ח; מכתב המועצה לשימור אתרים; מכתב המרכז להכרת תל אביב.

אשר כפי שהתברר במהלך ההליכים המשפטיים, הינו בית בעל חשיבות מיוחדת, שאף הוכרה על ידי העירייה...².

למרבה הצער, מחברי פסקי הדין לא קראו גם את סיכומי העירייה ולא הבחינו בשינוי שחל בעמדתה. טובי השני למשל כתב את הדברים האלה: "אין צריך לומר כי (העירייה) לא ראתה מעולם את הצמחייה הגדלה במדרכה כחלק מגן הזיכרון למפקד הפלמ"ח... לו כטענת מר הרטמן, העירייה הייתה שותפה בטיפול שימור הצמחייה שעל המדרכה, נפלא ממני מדוע לא טענה כזאת ומדוע נדרשה משפחת שדה להסירה לאלתר..." (סעיף 42 בפסק הדין השני).

מכיוון שגזרתי על עצמי להשתדל שלא להיות קטנוני בספר זה, לא אחמיר הפעם עם השופט הנכבד ולא אדון אותו לכף חובה על שלא הספיק לקרוא את סיכומי העירייה ואת מכתבי כל שאר הגופים הציבוריים, וסבר לפי תומו שמדובר בסכסוך שכנים גרדא.

אתמקד אפוא במסקנתו השנייה של השופט טובי, שהצמחייה מהווה מטרד לחמשת התובעים. על פי פסק הדין, הצמחייה גורמת לאנשים אלה מטרד כפול: היא אינה מאפשרת להם להשתמש ברחבה במכוניותיהם בניחותא משום שכל נגיעה מקרית של קצה הפגוש בצמחייה גוררת מיד תלונה במשטרה, והיא מאלצת אותם לצעוד על הכביש וכך מסכנת את ביטחונם כהולכי רגל.

כל מי שיואיל לצפות בסרטון הקצר המתעד את סדרת החבטות הפרועות של הטנדר השובב,³ או יטרח לערוך ביקור קצר ברחבה השקטה והמנומנמת שבקצה זכרון קדושים ביפו, שמכונית נידחת מגיעה אליה אחת לשעה או שעתיים, יבין על נקלה שמדובר בשני נימוקים מגוחכים במקצת. אך כנתבע בבית משפט לא יכולתי כמובן להסתפק בתנועת ביטול מזלזלת ולבקש שלא יבלבלו את מוחי בשטויות. על פי כללי המשחק היה עלי להביא ראיות משכנעות המוכיחות שבני הזוג לביקל לא נגעו במכוניתם בצמחייה בעדינות ובטעות כפי שטענו אלא התנגשו בה בהתלהבות ובמזיד, ושאין ברחוב זכרון קדושים כל סכנה להולכי רגל.

כאמור, כדי להוכיח שהתובעים פגעו בצמחייה בשיטתיות ובמזיד, ולא בשוגג ובהיסח הדעת, לא הייתי צריך להתאמץ יתר על המידה. היתה בידי ראיה שאין מוצקה ממנה – סרטון וידאו המנציח את הטנדר כפול הקבינה ננעץ בעצמה רבה בקבוצת השיחים האומללה עשרות פעמים. מה עוד דרוש כדי לשכנע את הספקן שבשופטים שלא נטפלתי לבני הזוג לביקל על לא עוול בכפם?

אף על פי כן לא הסתפקתי בכך והבאתי גם מכתב של שכנים ותיקים שהתלוננו בפני עיריית תל אביב על החבלות בצמחיית הרחוב, תצהירים של עדי ראייה

² סיכומי נתבעת 1, סעיף 13.

³ לקט ההתנגשויות שתועדו בווידאו.

למעשים הוונדליים, עדות של קצין המשטרה שחקר את הפרשה, מכתבי אזהרה מן המשטרה לשמעון לב, ושתי חוות דעת של אגרונום שהעיד על הנזק שנגרם לשיחים. גם התובעים עצמם הודו בלשון רפה במעשיהם, ומר לב אף הסביר בבית המשפט שחדל להתנגש בשוגג בצמחייה כי "נמאס לי לבלות במשטרה".⁴

כאמור, על פי כללי המשחק הייתי צריך גם להביא ראיות המוכיחות שאין ברחבה שמול ביתי כל סכנה להולכי רגל. כדי לעשות זאת הבאתי למשל תצלום של חתונה שנערכה בה באין מפריע לאור היום בשנת 1996, ותצהירים של שניים משכניי שהעידו בין השאר שהרחבה משמשת מאז ומתמיד מסלול הליכה טבעי להולכי הרגל הבאים לצפות בים, ושאישי אינו טורח מעולם להשתמש במדרכה המקיפה אותה בשוליה הדרומיים. על מנת להמחיש שגם התובעים עצמו לא סברו מעולם שהרחבה מסוכנת להולכי רגל הבאתי גם אולטימטום ששלח לי שמעון לב זמן מה לפני המשפט ה"דורש" ממני בין השאר לאפשר לילדי השכונה לשחק כדורגל במורד הרחוב. גם התובעת ציפורה ניסים סיפרה בחקירתה הנגדית שהרחבה שימשה כל השנים למסיבות, למשחקי כדור ולמדורות ל"ג בעומר".⁵

על פי כללי המשחק הייתי צריך להביא גם מומחה מקצועי. יועציי המשפטיים הבקאים והמנוסים הסבירו לי שמדובר כאן ב"עניין שבמומחיות", וששופט רציני לא ישתכנע שאין סכנה להולכי רגל אפילו במסדרונות הקומה הרביעית של בניין בית המשפט ללא חוות דעת של מומחה תחבורה. הסתייעתי אפוא בפרופ' דוד מהלאל, מומחה תחבורה בעל שם מן הטכניון, ששמע על הסכנה המאיימת על הצמחייה של גן יצחק שדה והתנדב לבקר במקום ולכתוב חוות דעת מקצועית המסבירה מדוע אין כל סיבה תחבורתית להסירה.

גם התובעים הביאו כמובן מומחה תחבורה משלהם. אך מומחה זה התמקד בעיקר בניסיונות לתרץ את ההתנגשויות הסדרתיות של נהגי הטנדר בצמחייה ולא בסכנה המאיימת כביכול על הולכי הרגל, והודה בבית המשפט במפורש שהצמחייה אינה מסכנת אותם כלל: "אני רואה מפגע למסתובבים במכונית, אני לא רואה מפגע להולכי הרגל..."⁶

ידעתי שעל פי כללי המשחק עלי להביא לבית המשפט ראיות. אך למען האמת גם חשבתי שעל פי אותם כללים השופט חייב ללמוד היטב את כל הראיות המוגשות לו, ולהכריע בשאלות העובדתיות אך ורק על פיהן.

4 למשל, תצהיר רחל כהן; תצהיר נעמי כהן; מכתב רפ"ק גולדשטיין לעו"ד בוכבינדר; שתי חוות דעת של האגרונום גיל רוזנברג; עדות שמעון לב, פרוטוקול בית המשפט, 3.6.04, עמ' 25.

5 תצלום חתונה; מכתב שמעון לב מחודש מאי, 2001; פרוטוקול בית המשפט, 29.1.04, עמ' 16.

6 פרוטוקול בית המשפט, 29.1.04, עמ' 9.

עד היום אינני יודע על סמך אילו ראיות הגיע טובי הראשון למסקנתו הנחרצת שהתובעים לא פגעו בצמחייה במזיד ולא גרמו לה כל נזק. ייתכן שהגיע למסקנה זו על סמך מידע חשאי שהגיע ללשכתו באישון לילה, אך נדמה לי שהוא פשוט סמך על עינו החדה, על שכלו החריף ועל חושיו הבריאים שלא הטעו אותו מעולם. מכל מקום ברור שהוא סמך על אשר סמך בוודאות גמורה והאמין שכל אדם שעיניו בראשו אינו יכול לחשוב אחרת. הוא לא ראה אפוא כל צורך לנמק את מסקנתו המובנת מאליה וכתב בפשטות: "לא הוכח כי הנתבעים שכנגד גרמו לצמחייה נזק כלשהו ובוודאי שלא הוכח 'נזק בזדון'..."⁷ טובי השני קיבל מסקנה הכרחית זו ללא עוררין וחזר עליה מילה במילה.⁸

כזכור, פסק הדין הכפול גם קבע שקבוצת השיחים שבפתח ביתי מסכנת את שלומם ובטחונם של חמשת התובעים כהולכי רגל. בעניין זה נקלע טובי הראשון לקונפליקט קשה עם טובי השני, שהסתיים לדאבון הלב בניצחונו המוחץ של השני. שני המחברים, שופטי תעבורה לשעבר, הסכימו כמובן שהצמחייה מסכנת את שלומם של הולכי הרגל, אך התגלעו ביניהם חילוקי דעות עקרוניים בשאלה איך ומדוע. על מחלוקת מופלאה זו בין שני חכמי תעבורה, המכבדים מאוד איש את רעהו, יסופר להלן בפרק "סדנת היוצר". אין בכוונתי להדליף כבר עכשיו את תוכנו של פרק קצר זה, אך אל תצפו להפתעות – אני מודיעכם מראש שאיש מן השניים לא ביסס את מסקנתו התחבורתית הנחרצת על הראיות שהוגשו לבית המשפט.

* * *

כאמור, חושיו החדים כתער של השופט טובי אמרו לו שהתובעים לא חיבלו בצמחייה במזיד גם אם סרטון הווידאו הסורר מסרב בעקשנות לאשר זאת. הוא גירש אפוא ממחשבותיו את הסרטון המעצבן ואת כל שאר הראיות שהגשתי לו בנידון, ולא הזכירן בפסק הדין לטוב או לרע. לרוע מזלו, שופטי ערכאת הערעור, שצפו במעללי הטנדר בגרסת DVD, לא ניחנו בחושים מושחזים כשלו. השופט גרסטל כללה אפוא בין הראיות הנוספות שביקשה ממנו להביאן בחשבון גם שתיים הנוגעות לחבלות המכוונות בצמחייה: תצהירו של הגנן העירוני גדעון הרטמן שסיפר בין השאר על החומרים הרעילים שהותזו עליה, ומכתבה של הפרקליטות המודיע לי על החלטתה להעמיד את נהגי הטנדר לדין פלילי. טובי השני לא היה יכול לכאורה להתעלם מראיות אלה כפי שעשה קודמו. הוא היה חייב לפחות לנמק מדוע אין

7 סעיף 42 בפסק הדין הראשון.

8 סעיף 53 בפסק הדין השני. למען הדיוק, טובי השני תיקן טעות סופר קטנה שנפלה במילה "בזדון".

בראיות הללו, שטובי הראשון סירב לאפשר לי להגישן, "כדי לשנות במאומה את שנקבע בפסק הדין הקודם" (סעיף 6 בפסק הדין השני). אף על פי כן, פסק הדין החדש התעלם משום מה לחלוטין מן הראיה הראשונה מבין השתיים – דבריו של גדעון הרטמן על התזת החומרים הרעילים, והואיל להתייחס רק לראיה השנייה – מכתבה של הפרקליטות מיום 18.4.04. מחבר פסק הדין השני סירב להתרשם גם ממכתב זה המודיע שגופי אכיפת החוק הגיעו למסקנה שיש בסיס ראיתי להעמיד את רוכבי הטנדר הנלהבים לדין, וקבע שמכתב מאוחר יותר מן הפרקליטות שהגישו התובעים מוכיח שהפגיעות בצמחייה נעשו בשוגג:

לא מצאתי כי יש במכתב הפרקליטות מיום 18/4/04 כדי ללמד על כך שהנתבעים שכנגד או מי מהם גרמו נזק בזדון לצמחייה. הגם שבמכתב האמור הודע לנתבע כי בדעת הפרקליטות להורות על "העמדת הנילוים לדין", הרי שבמכתב מאוחר יותר מיום 4/5/06 חזרה בה הפרקליטות והודיעה מפורשות "... כי מכלול נסיבות העניין אינו מצדיק העמדה לדין פלילי של מרשיך". נמצא, איפוא, כי לא זו בלבד שאין במכתב האמור כדי להוכיח כי הנתבעים שכנגד הזיקו לצמחייה במתכוון אלא שהודעת הפרקליטות במכתבה מיום 4/5/06, מלמדת שלא הייתה כזאת (סעיף 53 בפסק הדין השני).

למרבה הצער, טובי השני השמיט ממכתבה המאוחר יותר של הפרקליטות את משפט המפתח המלמד ש"מכלול הנסיבות" שבעקבותיו חזרה בה מהחלטתה לא היה ראיות חדשות המוכיחות שנהגי הטנדר התנגשו בצמחייה בשוגג, אלא פסק דינו המבוטל של ידידו הוותיק, טובי הראשון, הוא ולא אחר. הנוסח המלא של מכתב הפרקליטות אמר זאת במפורש: "הריני להודיעך, כי לאחר מתן פסק הדין בת"א 173524/02, שבנו ובחנו את ההחלטה שניתנה בערר שבנדון והגענו למסקנה כי מכלול נסיבות העניין אינו מצדיק העמדה לדין פלילי של מרשיך".

אילו היה פסק הדין השני מצטט את מכתבה זה של הפרקליטות במלואו היינו נוכחים אפוא לדעת שהגיע למסקנה שהפגיעות בצמחייה לא נעשו במזיד באמצעות טענה מעגלית מובהקת: פסק הדין השני נימק את דחיית מכתבה הראשון של הפרקליטות באמצעות תאומו הזהה – פסק הדין הראשון.

שני ערעורי על שני פסקי הדין, הממתינים לכם בסבלנות באינטרנט, מביאים עוד כמה דוגמאות משעשעות למנהגם החוזר והנשנה של צמד המחברים להסתמך על חושיהם העל-טבעיים במקום על העובדות ועל הראיות.⁹ אך נדמה לי שדי במדגם המייצג שהבאנו לעיל כדי להעניק לשניים ציון לא גבוה במיוחד במבחננו הראשון – חקר האמת העובדתית.

9 למשל ערעור ראשון, פרק 5; ערעור שני, פרק 8.

חוק

לולא פסק הדין השני הייתי מוצא את עצמי ברגע זה מול שוקת שבורה. ייתכן שהייתי מנסה לאלתר כאן משהו, אך קרוב לוודאי שהייתי נאלץ להודות שאין לי בעצם ביקורת של ממש על טיעוניו המשפטיים של טובי הראשון. השופט הנכבד נכשל אמנם פה ושם בפיענוח האמת העובדתית, אך לגודל האכזבה פסק דינו היה נקי משגיאות משפטיות צורמות.

למען האמת, תביעתם האזרחית הצנועה של איציק ואנשיו לא הציבה בפני בית המשפט אתגר משפטי מרתק או קשה במיוחד. ברור שאיש אינו רשאי להזיק לחברו או להטרודו, וספר החוקים כולל אפוא סעיפים ברורים המיועדים להגן עלינו מפני מזיקים ומטרודים למיניהם. כל בר דעת מבין היטב שהחוק אינו מתיר מן הסתם לאיש להציב בדרכם של שכניו מכשול של קבע המונע מהם לצעוד בבטחה ברחוב מגוריהם או לתמרן בו בשלווה ובנחת בכלי רכבם. התובעים ידעו אפוא שאם יצליחו להוכיח שהצמחייה שבפתח ביתי אכן גורמת להם מטרד מסוג זה ואין כל אינטרס ציבורי המצדיק את השארתה, בית המשפט יהיה חייב להתייבב לצדם. התובעים החרוצים לא התקשו למצוא את הסעיף המתאים שנועד להגן על אזרחי ישראל מפני מטרדים כגון אלה, הלא הוא סעיף 44 לפקודת הנוזיקין המגדיר את העוולה המכונה "מטרד ליחיד":

מטרד ליחיד הוא כשאדם מתנהל בעצמו או מנהל את עסקו או משתמש במקרקעין התפוסים על ידו באופן שיש בו הפרעה של ממש לשימוש סביר במקרקעין של אדם אחר או להנאה סבירה מהם בהתחשב עם מקומם וטיבם...

מגישי התביעה לא התקשו לגלות בספר החוקים גם סעיף היכול לשמש אותם במאבקם נגד שותפיהם בעיריית תל אביב. הם חיפשו ומצאו שעיריית תל אביב חטאה כלפיהם בהתנהגות מגונה המכונה בלשון החוק "הפרת חובה חקוקה". לטענתם, העירייה היתה חייבת להיעתר לדרישתם לעקור את הצמחים שבפתח ביתי, שכן מוטלת עליה "חובה חקוקה" להסיר מרחובותיה כל מכשול. לא קשה להבחין ש"מטרד ליחיד" ו"הפרת חובה חקוקה" הם במקרה שלפנינו אותה הגברת בשינוי אדרת. אם הצמחייה אכן מטרידה, מפריעה ומזיקה, יש להסירה על פי שני הסעיפים הללו גם יחד. אך אם אינה מפריעה לאיש, אף אחד משני הסעיפים אינו מצווה להסירה.

עינינו רואות אפוא שהסוגיה שעל הפרק לא הצריכה חריפות משפטית יוצאת דופן. איני ידען גדול בתורת המשפט, אך עיני הבלתי מקצועית לא מצאה כל פגם בניחותיו המשפטיים של טובי הראשון שביארו בלשון ציורית אך צחה ומדויקת מהו מטרד ליחיד ומה טיבה של חובה חקוקה. למרבה הצער לא מצאתי כל דופי גם בהיגיון הברזל שהנחה אותנו בדרכו הקצרה מהנחותיו העובדתיות חסרות השחר אל

המסקנות הבלתי נמנעות הנובעות מהן. אילו הצמחייה שבפתח ביתי היתה באמת מטרד קשה מנשוא לחמשת התובעים, כפי שמחבר פסק הדין הראשון האמין בכל לבו, היה עליו על פי החוק והמשפט לצוות על עקירתה. העובדה שקבוצת השיחים הקטנה אינה מפריעה לאמיתו של דבר לאיש היא כמובן בעלת חשיבות מסוימת, אך אין בה כדי לגרוע מאומה מתקפותם המשפטית של ניתוחיו.

* * *

טובי השני, בחושי המחוודים, הבין כנראה למצוקתי והציל את המצב. פסק הדין המשובט שהביא לעולם באמצעות המחשב היה שגוי לחלוטין גם מן הבחינה המשפטית.

כבר שיבחתי כאן את האיש על הברקתו הספרותית שהפכה פסק דין אפרורי וחסר ייחוד למסמך משעשע מאין כמותו בלי לשנות בו מילה. אך לדידי גאוניותו האמיתית לא התבטאה רק בהפיכת פסק הדין השני לפרודיה מבדרת על קודמו הזוהר לו לחלוטין. טובי השני הגדיל לעשות עוד יותר; הוא הפך את פסק דינו החדש לסטירה שנונה על תאומו הזוהר לא רק מבחינה ספרותית טהורה אלא גם מנקודת ראות משפטית.

המשענת העיקרית של שני פסקי הדין היתה כאמור סעיף 44 לפקודת הנוזיקין המכונה "מטרד ליחיד". שני המחברים ציטטו סעיף זה כלשונו, ביארו את המשתמע ממנו על פי ספרו של המלומד ד' קרצ'מר "מטרדים", וניתחו בפירוט רב לאור שלושת העקרונות שנוסחו בספר מאלף זה את ממצאיהם העובדתיים (סעיפים 24 עד 30 בפסק הדין הראשון, 32 עד 40 בפסק הדין השני).

צרתו היחידה של מחבר פסק הדין השני היתה שחמשת התובעים חסרי ההתחשבות ארזו בינתיים את מטלטליהם ועזבו את השכונה, שכן סעיף 44 האמור, שצוטט כאן בתחילת הפרק, נועד להגן על אדם אך ורק ממטרדים המפריעים לו ליהנות הנאה סבירה מביתו ומסביבת מגוריו. במילים אחרות, כשטובי השני ביש המזל שכפל את פסק הדין של קודמו, שעליו סמך בעיניים עצומות, הוא לא הבחין כנראה בסתירה הקומית שיצר במו ידיו בין נימוקיו המשפטיים לבין עובדות החיים. כדי למנוע איהבנות אקדים ואומר במילים ברורות. אינני טוען חלילה שהניסיון המעניין לעשות שימוש חוזר באותו פסק דין היה בהכרח עניין פסול כשהוא לעצמו. שגיאתו של טובי השני לא היתה בעצם העובדה שמחזר פסק דין מיד שנייה, אלא בכך שלא קרא תחילה את הטקסט המשומש, ולו בחטף, ולא ערך בו כמה שינויים המתחייבים מן הנסיבות החדשות.

מבט נוסף בפסק הדין השני מעיד שמחברו דווקא התכוון תחילה לערוך בו את התיקונים הדרושים. בעוד שהגרסה המקורית נפתחה במילים "התובעים הינם בעלי

זכויות הבעלות והמחזיקים של בתי מגורים צמודי קרקע הבנויים בצידו רחוב זיכרון קדושים בתל אביב" (סעיף 1 בפסק הדין הראשון), הגרסה המשובטת נפתחה במשפט מעט מורכב יותר: "התובעים הינם ו/או היו במועד הגשת התביעה, בעלי זכויות הבעלות והמחזיקים של בתי מגורים צמודי קרקע הבנויים בצידו רחוב זיכרון קדושים בתל אביב" (סעיף 7 בפסק הדין השני).

אלא שמחבר פסק הדין השני הסתפק בעדכון יחיד זה ולא יסף. מיד לאחר השורה הראשונה הוא התיימש, חדל מן המלאכה המייגעת וכפוית הטובה, ודבק בנוסח המקורי על כל סימני הפיסוק ושגיאות ההקלדה בלי לסטות ממנו ימינה ושמאלה.¹⁰ מכאן ואילך, פסק הדין השני הופך אפוא ליצירה פרודית מובהקת, מלאה וגדושה במשפטים אבסורדיים ובאבסורדים משפטיים. החריקה הראשונה מופיעה כבר לאחר כמה שורות, שם נאמר: "לשלמות התמונה העובדתית יצויין כי בתיים של התובעים 1-4 גובלים עם הסובה בצד דרום מזרח ואילו ביתו של התובע 5 צמוד לבית משפחת שדה ממזרח וגובל לסובה מצפון" (סעיף 11 בפסק הדין השני, סעיף 5 בפסק הדין הראשון).

זהו זה. עתה זה כבר ברור למדי. מחבר פסק הדין השני נתן אמון מלא בקודמו, המוכר לו משחר נעוריו, ואימץ את הטקסט שקיבל ממנו בירושה בלי לקרוא אותו תחילה. אני סמוך ובטוח שטובי השני לא התכוון בשום פנים לסטות מן האמת העובדתית, אך הקורא התמים, שאינו מכיר את המקורות, מבין בהכרח מפסק הדין השני שהתובעים מתגוררים עדיין ברחוב זכרון קדושים וסובלים עדיין סבל רב מן הצמחייה הנשקפת מפתח ביתם. פסק הדין המחודש אמנם קובע, בדיוק כמו קודמו, שהצמחייה הטורדנית אינה מסתירה מחלונות בתיים היפואיים את נוף הים (סעיף 31 בפסק הדין השני, סעיף 23 בפסק הדין הראשון), אך לעומת זאת הוא עומד על דעתו שהיא מסכנת כמימים ימימה את שלומם כהולכי רגל (סעיף 34 בפסק הדין השני, סעיף 26 בפסק הדין הראשון) וחושפת אותם גם היום לתלונות סרק למשטרה כל אימת שהם מתניעים את כלי רכבם (סעיף 39 בפסק הדין השני, סעיף 30 בפסק הדין השני).

עד כאן באשר להנחות העובדתיות. אך בל נשכח, הפרק שאנו קוראים ברגע זה נושא את הכותרת "חוק". נחזור אפוא ונתמקד באמת המידה המשפטית:

ובכן, פסק הדין המשופץ, כדרכו של העתק נאמן למקור, אימץ ללא שינוי גם את טיעוניו המשפטיים של קודמו. כאמור, לרוע מזלו של המחבר החדש, בעל הגרסה המקורית לא ראה את הנולד וביסס את טיעוניו בראש ובראשונה על סעיף 44 לפקודת הנזיקין החל אך ורק על סכסוכי שכנים. יתרה מזו, המחבר המקורי לא

¹⁰ שימו לב למשל להקשה המיותרת על מקש "אנטר" בשורה השביעית של סעיף 31 המקורי שהפך לסעיף 41 של פסק הדין השני.

הסתפק בציטוט יבש מספר החוקים והרחיב את הדיבור גם על הנורמה הערכית החשובה שעליה נועד סעיף 44 לפקודת הנזיקין להגן:

מקובלת עלי הדעה לפיה יש לפרש את השימושים וההנאות שאדם מפיך במקרקעין בצורה רחבה [קרצ'מר, שם, עמ' 54]. ברי כי מי אשר בנה ביתו בעמל ובאהבה, עניין רב לו בהגנה על רכושו זה מפני פגיעה פיזית אבל גם מפני פגיעה אשר תגביל את יכולתו לשבת בקרקע בלי הפרעה לנוחותו, בטיחותו ובריאותו (סעיף 34 בפסק הדין השני, סעיף 26 בפסק הדין הראשון).

פסק הדין הכפול ניתח אפוא בהרחבה רבה את שלושת היסודות המרכיבים את עולת המטרד והראה באותות ובמופתים שאכן גרמתי לחמשת קרבנות החינם מטרד ליחיד, כדיירים וכבעלי בתים ברחוב זכרון קדושים ב"פ. טובי הכפול מסכם אפוא את ניתוחו הארוך והמפורט ואומר: "המסקנה העולה מן האמור והמקובץ לעיל היא כי הוכחו יסודותיה של עולת המטרד ליחיד והנתבע נמצא מעוול כלפי התובעים בעוולה זו" (סעיף 44 בפסק הדין השני, סעיף 33 בפסק הדין הראשון). הצרה היא, כאמור, שהתובעים התפזרו בינתיים איש איש לדרכו, ועם כל רצוני הטוב איני יכול עוד לעוול כלפיהם בעוולה זו על אפי ועל חמתי. הניתוח המשפטי, שהיה חסר כל דופי בשעתו, הפך לחסר תוקף, שלא לומר לחוכא ואטלולא. אין ספק שאילו היה השופט טובי קורא את ניתוחו המשפטי המלומד פעם נוספת בטרם שכפל אותו מאלף ועד תו, היה מבחין מיד בדיסוננס הקומי שהתהווה בינו לבין עובדות החיים החדשות, והיה מכניס בו בוודאי את התיקונים הדרושים. אך מחבר פסק הדין השני בחר בדרך הקלה. הוא אימץ את פסק הדין הקודם ללא בדיקה, והסתפק בהדבקת כמה טלאים. בתוקף הנסיבות נגזר עליו להתייחס גם למקום מגוריהם של התובעים. הוא עשה זאת בסעיף 40 שבו כתב בין השאר:

לשיטת הנתבע, נוכח העובדה כי התובעים אינם מתגוררים ברחוב, הצמחייה אינה מהווה עוד מקור לסכסוך שכנים, כך שאין כל הצדקה, בגין נימוק זה, להסרתה. כאמור לא מצאתי ממש בטענה זו ודינה להידחות...
...מי לכפינו יתקע כי הצמחייה לא תגרום בעתיד לבוא לסיכסוך שכנים בין הנתבע לדיירים החדשים אשר באו (או יבואו) תחת התובעים 5 31 + 4? קיומה של הצמחייה בדרך ציבורית שנועדה לשימוש כלל הציבור, היא זו המהווה את שורש הרע ומתוכן בטוח לסיכסוך בין הנתבע לדיירי הרחוב – תהא זהותם אשר תהא.

לא קשה להיווכח שטיעון חדש זה עומד בסתירה גמורה ללשונו המפורשת של פסק הדין המועתק, המבוסס מראשיתו ועד סופו על ההנחה שהתובעים עצמם מתגוררים כולם ברחוב זכרון קדושים וטוענים בתוקף שהצמחייה גורמת להם עצמם מטרד ליחיד.

סעיף 40 הוא אפוא איבר זר שהושתל בפסק הדין המעודכן ללא כל התאמה גנטית. אך לבד מעובדה זאת אני מעז לומר שטיעון זה נראה מופרך מבחינה משפטית גם בזכות עצמו. השופט הנכבד קובע כאן הלכה חדשה שלפיה תביעה משפטית אינה זקוקה כלל לתובעים, ודי בתחושת הבטן של השופט שבוודאי יקומו תובעים כאלה בעתיד כדי לבסס פסק דין.

ראוי אולי לחזור ולהזכיר כאן שבמקרה שלפנינו תחושת הבטן של השופט היתה מוטעית לחלוטין, שכן הצמחייה שבפתח ביתי לא הפריעה מעולם לאיש משכניי, והתובעים נטפלו אליה מסיבות שאינן קשורות אליה כלל.

קיצרו של דבר, אמונתו העיוורת של טובי השני בחכמתו ובשיקול דעתו של קודמו העבירו אותו על דעתו והשכיחו ממנו את משנתו המשפטית. על כן, עם כל הרצון הטוב, לא נוכל להעניק לפסק דינו ציון גבוה גם במבחננו השני – מבחן התקפות המשפטית.

צדק

עתידם של כמה שיחים בקצה סמטה נידחת הוא אולי עניין שולי ואזוטרי, אך השופטים היושבים בדין אמורים ללמוד היטב את החומר ולשפוט על פי הדין והצדק גם במקרים פעוטים וקלי ערך. אך לא רק זאת, שופטינו אמורים לכאורה להקפיד גם על כמה עקרונות בסיסיים של מדינת חוק, אם הם דנים בשאלות הרות גורל ואם בזוטות.

אחד מעקרונות אלה הוא כלל הברזל שבמדינת חוק אין מעניקים פרס על עברות. נגיחותיהם חסרות הפשר של רוכבי הטנדר הנלהבים בצמחיית הרחוב חסרת הישע היו אולי עברה פתטית במקצת המציגה את מבצעה באור עלוב, אך עדיין היו בגדר עברה פלילית לכל דבר. מכיוון שזוג הפרשים חדלו זה מכבר ממלחמתם הצודקת ודהרו מזרחה, ייתכן שאין עוד טעם להענישם על מעלליהם. אך דבר אחד אינו מוטל כלל בספק: במדינה מתוקנת בית המשפט אינו אמור להעניק למבצעי עברות מעין אלה תמריצי עידוד.

יתרה מזו, במדינה מתוקנת קרבנות עברה אינם רשאים להשיב לפוגעים בהם באותה מטבע. הייתי יכול כמובן להגיב על נגיחות הטנדר הבלתי פוסקות בניפוץ הספסל שזוג הפרשים התקינו על המדרכה הציבורית ברחוב מגוריי או בעקירת המסלעה והקירות שהללו הקימו בשטח הציבורי שמאחורי ביתם. אך אני כמובן לא הגבתי בדרך זו, אלא עשיתי את הדבר היחיד שהייתי רשאי לעשות – פניתי למשטרה כדי לקבל את הגנת רשויות החוק. זה בדיוק ההבדל בין הנורמות של העולם התחתון, הגורסות שימוש בכוח ומוקיעות "הלשנה" למשטרה, לבין התנהגות של אזרח במדינת חוק.

מסתבר שהשופט טובי אימץ דווקא את השקפת העולם ההפוכה. כזכור, הוא מנה בין הנימוקים להחלטתו להיעתר לתביעתם של מכסחי הצמחים את מנהגי המעצבן להלשין למשטרה על מעשיהם. במילים פשוטות, הוא העניש אותי על מילוי חובתי האזרחית והעניק לזוג המתנגשים הסדרתיים פרס שיפוטי על העברות הפליליות שביצעו בראש חוצות.¹¹

נכון, השופט הנכבד עשה זאת בתום לב גמור. הוא בחן את צמד הנהגים במבטו החודר כליות ולב והחליט שהם זכים כשלג. ואף על פי כן אני מתקשה משום מה להעניק לפסק דינו ציון גבוה במיוחד גם במבחננו השלישי – מבחן הצדק והמוסר.

סדנת היוצר

מה מתחולל במוחם האנליטי של שופטי ישראל בבואם לחרוץ את פסקי דינו: האומנם הם בוחנים בכובד ראש את החומר שהצטבר על שולחנם ושואלים מה המסקנה הנובעת ממנו, או אולי סומכים על האינטואיציה השיפוטית המופלאה שהעניקה להם הגנטיקה, ומתחבטים אך ורק בשאלה כיצד לנמק את פסק דינם ההכרחי והצודק הידוע להם מראש?

לב האדם מי ידע. שופטינו אינם עשויים מקשה אחת, וכל פסק דין הוא פרי של תהליך יצירה ייחודי וחדפעמי. נכון אמנם שבמקרים רבים ניתן פחות או יותר לנחש כיצד הגיע השופט הנכבד למחוז חפצו, אך ניחוש הוא רק ניחוש ותמיד נשארים סימני שאלה וספקות.

למרבה המזל, הפעם נקרתה בדרכנו הזדמנות נדירה לפענח את החידה. כאמור, החלטתו של טובי השני למחוק מן הנוסח הסופי של יצירתו חמש מילים מיותרות אפשרה לנו להתגנב אל שולחן עבודתו, להציץ מעבר לכתפו ולראות את הנסתר בדרך כלל מן העין. פרק זה ינסה אפוא להתחקות אחר תהליך היצירה שהביא לעולם את פסק הדין הכפול, ולהשיב על השאלה האם הנימוקים הולידו את פסק הדין או שמא פסק הדין הוא שהוליד הפעם את הנימוקים.

על מנת לגלות מה הוליד את מה עלינו לברר תחילה מה היה סדר הפעולות הכרונולוגי שהוביל, שלב אחר שלב, לתוצר המוגמר שלפנינו.

* * *

כבר הבעתי כאן את דעתי שהעובדה שמחבר פסק הדין השני לא ערך בטקסט הממוחזר כמה תיקונים הכרחיים מעידה לכאורה שלא קרא אותו. לבל אחטא בפזיזות ובשטחיות, אוסיף שתי הבהרות חיוניות.

---

11 ראו ערעור ראשון, פרק 8.

ראשית, אינני טוען שעצם העובדה שלא שינה כל קטע המשוער לכאורה לעדכון מעידה בהכרח שלא קרא אותו. ייתכן כמובן שקרא את הדברים אך פשוט לא העלה בדעתו שחדלו להיות אקטואליים. כך למשל העובדה שמחבר פסק הדין השני שכפל שכפול אמין ומדויק את כל דברי קודמו על תביעת הנגד שהגשתי בשנת 2002, לרבות החלטתו לדחות אותה, אף שתביעה זו בוטלה זה מכבר ועברה מן העולם, אינה מעידה כשלעצמה שלא קרא את אשר שכפל. ייתכן שהשופט הנכבד פשוט לא ידע שביטלתי את תביעת הנגד.¹²

שנית, עיון יסודי בפסק הדין השני מגלה שמחברו בכל זאת ערך פה ושם כמה תיקונים קוסמטיים קלים בטקסט שמחזור. העובדה ששינה קטעים מסוימים מעידה כמובן שקרא אותם. כפי שניווכח עד מהרה שאלת המפתח היא מה בדיוק קרא, מתי ולמה.

על מנת להשיב על כך, נשים עצמנו לרגע קט בנעליו הגדולות של המחבר השוקד על כתיבת פסק הדין השני, וננסה לעקוב אחר תהליך היצירה מבעד לעיניו שלו. כידוע, בית המשפט המחוזי הטיל עליו להביא בחשבון כמה ראיות נוספות. ניצבה בפניו אפוא משימה משולשת: לשקול את הראיות הנוספות, להחליט מה המסקנות המתבקשות מהן ולכתוב פסק דין המסביר זאת. שתי המשימות הראשונות לא היו קשות במיוחד. האיש בחן את הראיות והגיע למסקנה שאין בהן "כדי לשנות במאומה את שנקבע בפסק הדין הקודם" (סעיף 6). אחרי ככלות הכול, אם הראיות העיקריות, לרבות סרט הווידאו הדרמתי, לא היה בהן כדי לשנות מאומה, מדוע שקומץ דליל של ראיות קלושות נוספות תשננה לפתע את התמונה.

ענה נותרה בפניו רק המשימה השלישית – כתיבת פסק הדין. בשלב זה הנוסחה הבסיסית כבר היתה ברורה מאליה – פסק הדין החדש צריך למחזר את קודמו תוך השתלת התוספות הדרושות במקומות הרלוונטיים: "בגלל כן, פסק הדין הניתן בכאן יושתת רובו ככולו על פסק הדין הקודם, תוך התייחסות לראיות הנוספות במקומות הרלוונטיים" (סעיף 6). השאלה היחידה היתה כיצד בדיוק עושים זאת. מכיוון שמרבית בני האדם מעדיפים לטפל תחילה במלאכות המחייבות חשיבה ויצירתיות ורק לאחר מכן מתפנים למשימות הטכניות, אפשר לשער שהמחבר שלנו כתב בראש ובראשונה את כל התוספות, ורק לאחר מכן ניגש למלאכות ההכרחיות של שיבוץ "במקומות הרלוונטיים", עריכה והגהות.

מכל מקום, דבר אחד אינו יכול עוד להיות מוטל בספק. אם עשה זאת לפני כתיבת התוספות ואם לאחר מכן, ברור שבמוקדם או במאוחר הוא נאלץ לעיין בפסק הדין המקורי כדי לאתר את המקומות הרלוונטיים להשתלחן. יתרה מזו, על מנת

¹² הודעתי אמנם לשופט טובי על ביטול תביעת הנגד בסיכומי הנוספים, אך כיצד אפשר לדרוש מאדם לדעת את הכתוב במסמכים שלא קרא. ראו סיכומים נוספים מטעם נתבע 2, פסקה אחרונה, שורה ראשונה.

להבטיח שכל שתל ייקלט היטב במקום שנבחר עבורו, היה עליו לקרוא במהירות את הקטעים הגובלים בו מלפנים ומאחור, ולוודא שההשתלה עוברת ללא צרימות וחיכוכים.

אין ספק שמחבר פסק הדין השני אכן עשה זאת. הוא שיבץ בטקסט החדש שבע תוספות קצרות, ואפשר בנקל להיווכח שכמעט תמיד ליטש קמעא את הקטעים הסמוכים.¹³ התיקונים, ראוי לומר, נעשו לרוב מטעמים של קפדנות אסתטית וטעם ספרותי, ולא קראו תיגר על קביעותיו ומסקנותיו של המחבר הראשון.

אנו רואים אפוא שקיימת חוקיות ברורה במיקומם הגאוגרפי של השינויים והתיקונים. כמעט כולם מצויים בקרבה פיזית לאיברים המושתלים, בקטעים שאותם היה חייב לקרוא כדי להבטיח קליטה מוצלחת.¹⁴ העובדה שליטש כמעט ללא יוצא מן הכלל את כל הקטעים שקרא, מרמזת שככל הנראה לא קרא את מרבית הקטעים שנתרו ללא שינוי.

עכשיו אנו כבר יודעים פחות או יותר מה קרא מחבר פסק הדין השני, מתי ולמה. הגיעה העת להניח לשאלה מעניינת זו, שפילסה את דרכנו עד הלום, ולעבור לשאלה החשובה באמת – האם הנימוקים הולידו את פסק הדין או שמא פסק הדין הוא שהוליד את הנימוקים המצדיקים אותו.

* * *

החיים מזמנים לנו הפתעות. חלקן נעימות יותר חלקן נעימות פחות. אין ספק שטובי השני לא העלה בדעתו שהמלאכה הטכנית הפשוטה של שיבוץ כמה תוספות בטקסט הישן והחביב עלולה להיתקל בקשיים. עוד פחות מכך ציפה שדווקא מכרו משכבר הימים, טובי הראשון, יגלה לפתע עצמאות שיפוטית ויעמוד כשטן בדרכו. אך אין רע בלי טוב. דווקא בגידה בלתי צפויה זו של ידיד ורע היא שהעניקה לנו הזדמנות חדפעמית להציץ לרגע אל מעבר לפרגוד ולראות אילו שיקולים חולפים בראשו של שופט בישראל ברגע האמת שבו נחרץ דיננו.

תגובתו הראשונה של טובי השני לראיה הנוספת השנייה – תצלום המתעד את פס ההאטה ותמרור הגבלת המהירות שהותקנו לאחרונה ברחוב זכרון קדושים – מעידה כאלף עדים שלא חזה את שעתיד עד מהרה להתרחש. סביר להניח שפיסת

¹³ הבלשים והבלשנים החובכים מוזמנים להשוות לטקסט המקורי את המקומות הבאים בפסק הדין השני: סעיף 7, שורה ראשונה; סעיף 28, שורה ראשונה; סעיף 30, פסקה אחרונה, שורה ראשונה; סעיף 38, פסקה אחרונה; סעיף 39, שורה ראשונה; סעיף 53, פסקה לפני אחרונה, שורה שנייה; סעיף 54, כותרת; סעיף 55, שורה ראשונה.

¹⁴ חריג גאוגרפי יחיד הוא סעיף 33 בשורה שלפני האחרונה, אך עליו חל האמור בסעיף 36, שורה אחרונה.

נייר עלובה זו לא הרשימה אותו יותר מכל שאר הראיות הנוספות. מכל מקום, הנאום הקצר שכתב כדי לסלקה מדרכו הוא מופת של שאננות, ודאות וביטחון עצמי. ברור לחלוטין שהמחבר לא פקפק לרגע שסיכול ממוקד זה יוכתר בהצלחה מלאה כמו כל האחרים:

טוען, איפוא, הנתבע בסיכומי טענותיו מיום 3.1.08 כי נוכח קיומם של פס האטה והתמרור ברחוב, ניטל הסיכון הבטיחותי מהולכי הרגל... הפועל היוצא מהאמור – כך לנתבע – כי לא הוכחו יסודותיו של מטרד ליחיד, בהעדר סיכון בטיחותי, ומן הדין להותיר הצמחייה, במתכונתה, על כנה.

לא מצאתי ממש בטענותיו אלו של הנתבע ודין להידחות על הסף. ראשית דבר, לבד מטענה סתמית ובלתי מבוססת הנסמכת על תצלום המתאר את מצבו הנוכחי של הרחוב, לא המציא הנתבע חוות דעת של מומחה בנושא תחבורה ובטיחות, אשר יאשש את טענותיו, בדבר העדר סיכון להולכי הרגל נוכח קיומו של פס האטה. השאלה האם קיים כיום סיכון בטיחותי אם לאו, הינה שאלה שבמומחיות שיש להוכיחה באמצעות מומחה לדבר. בהעדרה, טענות הנתבע לעניין זה אין להן כל משקל.

שנית וזה העיקר, אינני סבור בכל הכבוד כי יש להפקיר את חיי הולכי הרגל ולהפקיד את ביטחונם בידי האוחזים בהגה, חרף קיומו של פס האטה (סעיף 38 בפסק הדין השני).

אין ספק, דברים כדברנות. לא נותר אלא לשלבם בפסק הדין הסופי ובאה ישועה לעולם. אלא שדווקא אז, ברגע האחרון ממש, התרחש הגרוע מכול. עינו החדה של המחבר שסרקה במהירות את הטקסט המקורי כדי לקבוע את מיקומה המדויק של ההשתלה נתקלה לפתע בשורות הבוגדניות הבאות פרי עטו של טובי הראשון:

...העובדה כי לא קיימים ברחוב מרסני מהירות ואין בנמצא תמרור המורה על הגבלת מהירות בו לזו המחויבת ב'רחוב משולב', היא הנותנת כי יש צורך אמיתי בקיומה של מדרכה בצד הצפוני של הרחוב זאת על מנת לשמור על ביטחונם של הולכי הרגל (סעיף 29 בפסק הדין הראשון).

לא יאומן כי יסופר, טובי הראשון, בעל בריתו הנאמן ומומחה תחבורה לא קטן בזכות עצמו, טוען בתוקף שאם יותקנו פסי האטה ותמרור הגבלת מהירות לא יהיה צורך במדרכה! לא קשה לדמיין את אשר התחולל באותו רגע מר בנשמתו השסועה של טובי השני. דומני שאין צורך לחזור ולהזכיר כאן את חיבתו הכבירה למחבר פסק הדין הראשון ואת הערכתו הרבה לשכלו הבהיר, לחריפותו המשפטית, להבנתו העמוקה בנפש האדם, ללשונו הצחה כבדולח, לניסוחיו הצירייים, וכן, כן, לא נעים להודות... גם לבקיאותו העצומה של איש אשכולות זה בענייני תחבורה ובטיחות.

ואף על פי כן, טובי השני ידע היטב שהפעם לא יוכל בשום פנים ואופן לאמץ את עמדתו של האיש הנושא את שמו, עמדה שכבר הגדיר כטענה סתמית ובלתי מבוססת אשר בהיעדר חוות דעת של מומחה לדבר אין לה כל משקל. אחרי הכול, לא איש כמוהו יפקיר את חיי הולכי הרגל ויפקיד את ביטחונם בידי האוחזים בהגה, חרף קיומו של פס האטה. הקונפליקט בינו לבין היקר בידידיו היה אפוא בלתי נמנע. ייתכן שהעימות המצער היה נמנע אילו טובי השני היה קורא באמת את סיכומי טענותיי מיום 3.1.08 שעליהם הסתמך בסעיף 38 שצוטט לעיל. אילו עשה זאת היה מגלה שהראיה הנוספת מס' 2 לא נולדה יש מאין. הוא היה נוכח גם שבניגוד לו עצמו, אני דווקא התייחסתי לנימוקיו המקצועיים של טובי הראשון בסוגיה זו ברצינות רבה, ציטטתי אותם ציטוט מודגש וכתבתי בין השאר את הדברים האלה: "סעיף 29 של פסק הדין מיום 4.4.05, המנתח את המפגע הבטיחותי, מייחס חשיבות מכרעת להעדרם של פסי האטה ושל תמרורי הגבלת מהירות ברחוב... התצלום של פס ההאטה והתמרורים, שהוגש ביום 29.4.07 כנספח 2, מוכיח שהדרישה שצוינה בפסק הדין התמלאה בינתיים במלואה..." (סעיף ב.2 בסיכומיי הנוספים, פסקה שנייה).¹⁵

אך את הנעשה לא ניתן היה עוד להשיב. טובי השני הבין שהגיעה העת לנתק את חבל הטבור. עליו להשתחרר מחיבוק הדוב של קודמו, ויהי מה. הוא ידע שאיש משפט ראוי לשמו אינו יכול לשמש חותמת גומי לטענות סתמיות ובלתי מבוססות של משפטנים אחרים, גם אם חיבתו האישית והערכתו המקצועית כלפיהם רבה ועצומה.

אדם נבחן במצבי משבר. ההחלטה מן הסתם לא היתה קלה, אך האיש ידע שאינו רשאי עוד לפסוח על הסעיפים. רק מעשה אמיץ יציל את פסק הדין מסתירה פנימית וישים קץ לסכסוך הקשה בינו לבין ידיד נעוריו. ייתכן גם שנזכר במילותיו נוספות ההשראה של קודמו: "רק הסרתה של הצמחייה מרשות הרבים תמנע סיכון בטיחותי... ותעקור משורש את הסכסוך בין הצדדים".¹⁶

על כן אני סמוך ובטוח שידו של טובי השני לא רעדה כשקיבל את ההחלטה הנכונה ועקר משורש את חמש המילים הטורדניות "לא קיימים ברחוב מרסני מהירות". סעיף 37 בפסק הדין המתוקן מביא אפוא את הקטע שצוטט לעיל בגרסה מקוצרת במקצת:

15 דברים דומים נאמרו גם בהסבר שצירפתי ביום 29.4.07 לראיות הנוספות (ראיות נוספות מטעם נתבע 2, סעיף 2) ובחקירתו הנגדית של מומחה התחבורה וינהבר ביום 30.10.07 (פרוטוקול בית המשפט, עמ' 26, פסקה המתחילה במילים "אני מראה לך קטע נוסף").

16 סעיף 30 בפסק הדין הראשון; סעיף 39 בפסק הדין השני.

...העובדה כי אין בנמצא תמרור המורה על הגבלת מהירות בו לזו המחויבת ב'רחוב משולב', היא הנותנת כי יש צורך אמיתי בקיומה של מדרכה בצד הצפוני של הרחוב זאת על מנת לשמור על ביטחונם של הולכי הרגל (סעיף 37 בפסק הדין השני).

הפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ייתכן כמובן שהיה יכול לעשות מלאכה מושלמת יותר. יהיו בוודאי כמה נותני עצות מקצועיים שיבקרו את טובי על שלא עקר מפסק הדין בהזדמנות זו גם את תמרור הגבלת המהירות. אך כל נשכח שהשופט נקלע כאן למשבר זהות קשה מנשוא שמעטים מאתנו התנסו אי פעם בשכמותו, ואל לנו לדון את חברנו בטרם הגענו למקומו.

אינני יודע אם כל קוראיי זוכרים זאת עדיין, אך לא סיפרנו פרשייה קטנה זו אך ורק בשל היותה סיפור אנושי מרגש ונוגע ללב. סיפרנו זאת כי ביקשנו להציף לקודש הקודשים ולהשיב על שאלת השאלות – האם הנימוקים מכתביב את פסק הדין או שמא פסק הדין הוא שמכתיב את הנימוקים.

אפילוג

ככל הזכור לי הבטחתי לספר כאן גם על השתלשלות האירועים שהחזירה אותי לסיבוב שני בחיקו של השופט טובי, והבטחות יש לקיים.

סיפור משונה זה מתחיל בפסק דינו הראשון של השופט טובי שבא לעולם באביב 2005. כזכור, השופט ציוה עלי להסיר את הצמחייה שבפתח ביתי בתוך 60 יום ולשלם לחמשת התובעים הוצאות משפט בסך 14,000 שקלים. המעשה הראשון שהייתי צריך אפוא לעשות כדי שתהיה משמעות כלשהי לערעורי היה להגיש "בקשה לעיכוב ביצוע", דהיינו לבקש מן השופט להסכים לדחות את עקירת הצמחייה רבת השנים עד לאחר תום ההליכים. בקשות מסוג זה נענות בדרך כלל בחיוב כשביצוע פסק הדין עלול לגרום לנזק בלתי הפיך וכשקיים סיכוי נראה לעין להצלחת הערעור.

השופט חיים טובי הוא אולי אדם צנוע, אך אין להסיק מכך חלילה שאינו מכיר בערך עצמו. מכל מקום, ברור שאינו נמנה עם האנשים הסבורים שניתן לערער על הכרעותיהם המהירות והשקולות המושתתות מאלף ועד תו על חריפות שכל, על השכלה משפטית רחבה ועל יכולת נדירה לראות מיד את העיקר ולתפוס את השור בקרניו. למותר לציין שהוא דחה את בקשתי וסירב לעכב את עקירת הצמחים. נימוקו הראשי של הנחתום העיד על עיסתו – "סיכויי הערעור קלושים המה".

הבעיה נפתרה רק לאחר שידדי עו"ד גדי בראון נחלץ לעזרתי וערער על החלטתו של טובי בבית המשפט המחוזי. השופטת ציפורה ברוך קיבלה את הערעור והורתה לעכב את הסרת הצמחייה עד תום הליכי הערעור. שוב מצאתי את עצמי על ספסל העץ הקשה בבית המשפט התל אביבי, מוקף במערערים קשי יום וממתין למוצא פיה של השופטת גרסטל הממונה על ישיבות ה"קדם ערעור". כשתיקנו הכבד הגיע לראש הערמה, השופטת גרסטל חייכה בלבביות וביקשה מאתנו לעשות מאמץ אחרון לפתור את בעייתנו הירוקה בעזרת מר פאר ויסנר איש סיעת הירוקים בעיריית תל אביב. אך ניסיון גישור זה היה קצר ועקר, ולאחר זמן לא רב הפליג גם ערעורי השלישי לדרכו.

כפי שכבר סופר כאן, הפעם לא הסתפקתי בכתיבת מסמכי הערעור השגרתיים, וביקשתי גם רשות להגיש ראיות נוספות, חלקן ראיות שהשופט טובי סירב לקבלן בסיבוב הראשון, וחלקן ראיות המעידות על התהוות נסיבות חדשות. לבקשתי צירפתי גם את הראיות עצמן שכללו, כזכור, גם מסמכים המוכיחים שקרבנות הצמחייה מכרו את נכסיהם ברחוב זכרון קדושים ונותרו לדאבונם ללא עילת תביעה. כדאי אולי להוסיף שלא ביקשתי מן השופטים המחוזיים הנכבדים

להחזיר את הדיון בראיות הנוספות הללו לבית משפט השלום, אלא רק לקבלן כחלק מן הערעור, לבחון אותן, להסיק את המסקנות המתבקשות מהן ולהביאן בחשבון בפסק הדין. המשיבים קיבלו מבית המשפט הזדמנות להגיב על בקשה זו וצירפו לתגובתם ראייה משלהם, ואני קיבלתי הזדמנות להגיב על תגובתם. לאחר זמן מה ניתנה תשובתו הקצרה של בית המשפט: "הבקשה תידון ביום הדיון".

הדיון בערעור התקיים 45 באוקטובר 2006 בפני השופטת הילה גרסטל עצמה, והשופטים עוזי פוגלמן ואילן שילה. גם הפעם, כמו בישיבת הערעור של משפטי הראשון שש שנים וחצי קודם לכן, חשתי ששלושת השופטים מכירים את העובדות העיקריות של התיק. ניכר היה שקראו את עיקרי הטיועון של הצדדים, שצפו בסרטון ה־DVD המתעד את מעללי הטנדר כפול הקבינה, וייתכן אפילו שעלעלו קמעא בכתב הערעור הארוך והמפורט שחיברתי, שהשתרע על פני 33 עמודים.

הישיבה לא היה ארוכה במיוחד וזכורה לי כתכליתית ועניינית. בִּקְשָׁתִי להגיש ראיות נוספות שהיתה אמורה להתברר באותו יום נשכחה מלבם של השופטים לחלוטין ולא הוזכרה בדיון כלל. אינני יודע אם מותר לי להסיק מסקנות מרחיקות לכת מעובדה קטנה זו, אך הבנתי שהשופטים לא ראו בראיות החדשות הללו צורך, וסברו שדי בראיות הישנות כדי להכריע את גורל הערעור. אף על פי כן, כשהישיבה הסתיימה בהחלטה "פסק הדין ישלח בדואר לצדדים", הזכרתי לשופטת גרסטל את עניין הראיות הנוספות, והיא השיבה שהן תובאנה בחשבון בפסק הדין.

כפי שכמה מקוראיי אולי הבחינו, הנני אדם אופטימי היודע היטב שהאופטימיות שלו בנויה על כרעי תרנגולת. אינני יכול אפוא לקבוע איזו משמעות ניתן לייחס לתחזיותי, אך לאחר אותה ישיבה הייתי סמוך ובטוח שזכיתי בערעור.

בעיצומה של תקופת ההמתנה התבשרתי במכתב רשום שהשופטת גרסטל מזמינה את הצדדים לישיבה נוספת 15 בנובמבר 2006. השופטת גילתה לנו כבר בתחילת אותה ישיבה שראתה את הצמחייה שבה מדובר "והיא יפה מאוד", ואמרה למשיבים שנכחו באולם שאינה מבינה מדוע הם דורשים להסירה. היא גם שאלה אותם מיהו בעל הטנדר שראתה בסרטון הקצר שהוגש לה, ומר לב הרים את ידו בבדיחות כילד טוב ירושלים שנתפס בהשלכת חתיכת גיר קטנה על חברו. לאחר מכן אמרה שפסק הדין כבר נכתב "ואורכו 11 עמודים", אך היא מעדיפה להגיע לפתרון שיכלול גם את משפט הדיבה "וישים קץ לסכסוך בין הצדדים". איש פשוט אני ואינני בקיא ומנוסה בנוסחאות משפטיות מתוחכמות, אך הבנתי פחות או יותר שכוונתה להסכם לביטול התביעות ההדדיות שיותר את

השיחים ללא פגע ויסיים איכשהו גם את משפט הדיבה, הלא הוא משפטי החמישי. השופטת הנכבדה שלחה אותנו למסדרון ל"עשר דקות התייעצות" והודיעה שאם לא נקבל את הצעתה תחזיר את התיק לבית המשפט השלום "לשמיעת הראיות הנוספות".

ראוי לציין בסוגריים שהישיבה שעליה מדובר כאן התקיימה זמן קצר לאחר שהגשתי ערעור על פסק הדין במשפט הדיבה שאותו הזכירה השופטת. קוראיי עדיין אינם יודעים זאת, אך פסק דין זה היה עיוות דין מחפיר ששבר את כל שיאי קודמיו. נכון אמנם שלא ששתי במיוחד לחזור לאולמו של שופט השלום שכתב "סיכויי הערעור קלושים המה", אך הפתרון היחיד שהייתי מוכן להסכים לו בתיק הדיבה היה פסק דין חדש שיסתום אחת ולתמיד את הגולל על פסק הדין הראשון, ויאמר במילים ברורות את מה שחייב להיאמר במדינת חוק על מסמך מחפיר מעין זה.

יצאתי אפוא מאולמה של השופטת גרסטל והשקפתי מטווח בינוני על איציק כהן וידידיו המנהלים התייעצות אסטרטגית סוערת עם עורך דינם איציק בוכבינדר. כשנכנסנו לאולם לאחר עשר דקות מילאתי את פי מים ועו"ד בוכבינדר הודיע שהצדדים לא הצליחו להגיע להסכמה. השופטת גרסטל הביעה את אכזבתה והכתיבה לקלדנית את פסק הדין:

הצדדים מקבלים את הצעת בית המשפט שלפיה התיק יחזור לבית המשפט קמא ויתאפשר למערער להגיש את הראיות הנוספות שעתר להגשתן במסגרת הערעור בבש"א 7563/06 וכן יתאפשר לו להעיד את העד הרטמן. למשיבים יותר להשלים ראיות ועדויות שהצורך בהן התעורר כתוצאה מהראיות בעדויות דלעיל. לאחר מכן ישלימו הצדדים טיעוניהם וינתן פסק דין בבית משפט השלום.

אני מאשרת הסכמת הצדדים בערעור ונותנת לה תוקף של פסק דין. הפקדון יוחזר למערער.

חודש וחצי לאחר מכן, בעקבות מחלוקת פרשנית קלה שהתגלעה בין הצדדים, השופטת גרסטל נעתרה לבקשתי והבהירה את החלטתה: "פסק הדין אכן מבוטל, שאם לא כן, אין כל טעם בחזרה לבית המשפט קמא לצורך שמיעת עדויות וראיות נוספות".

כפי שכבר סיפרתי, יועציי המשפטיים עתירי הניסיון הסבירו לי שהשגתי את מבוקשי. החזרת תיקים לערכאה הקודמת לשמיעת ראיות חדשות היא דרך מקובלת לתיקון פסקי דין שגויים בלי לפגוע ביוקרתם של מחברייהם. הם שיבחו את השופטת גרסטל על חכמתה והבטיחו לי ששופט השלום ישתמש בסולם שהוענק לו ויירד מן השיח הגבוה שעליו טיפס.

אך כידוע לכל קוראינו, טובי השני סבר אחרת. החלטתה של השופטת גרסטל לא נשאה חן בעיניו כלל ועיקר. הוא קבע כי "לא זו בלבד שאין בראיות הנוספות כדי לשנות במאומה את שנקבע בפסק הדין הקודם, אלא שמצאתי שיש בהן כדי לחזק ולבסס את הקביעות האופרטיביות שבו". מורת רוח זו מצאה את ביטויה גם בהוצאות המשפט שהטיל עלי. הוא החליט משום מה שאני הוגה הרעיון להחזיר את התיק לאולמו, ותיקן במיוחד את הסעיף האחרון בפסק דינו המשוכפל כדי להגדיל ב־4,000 שקלים נוספים את הסכום שהושת עלי. הוא אף הוסיף לפסק הדין פסקה קצרה המבארת את פשרה של החלטה זו:

כפי שהבהרנו לעיל ההליך הנוסף שננקט לצורך שמיעתן של הראיות הנוספות לא שינה במאומה את הממצאים שנקבעו בפסק הדין הקודם ואת הקביעות האופרטיביות שבו. ברי כי בפסיקת ההוצאות יש ליקח בחשבון את הליך הסרק (הנוסף) שנאלצו התובעים לנהל על זה אשר ניהלו בהליך הקודם.

אני כמובן שותף מלא לדעתו של שופט השלום טובי שהחזרת התיק אליו היתה אכן הליך סרק, אך מבקש מכל מכריו ומיודעיו למסור לו בשמי שידי לא היתה במעל – הוגת הרעיון היתה השופטת המחוזית הילה גרסטל.

* * *

למרבה הגיחוך, סופו של סיפור מפותל זה עדיין אינו נראה באופק. בקשתי להעביר את הדיון בערעורי על פסק הדין השני להרכב בראשותה של השופטת גרסטל כדי לאפשר לה לסיים במהירות את המלאכה שכמעט השלימה, נדחתה על ידי נשיאת בית המשפט העליון, והשופטים החדשים שידונו בתיק יצטרכו כנראה ללמוד את הפרשה רבת הגלגולים הזאת מבראשית. אנחנו מכל מקום נניח לרכבת זו להמשיך בדרכה בלעדינו ונעבור מכאן והלאה לעניינים חשובים יותר.

ניפרד אפוא לשלום מן השיחים ומאויביהם העקשנים בצטיטה קצרה מהחלטתו של טובי השני בבקשתי השנייה לעיכוב ביצועו של פסק הדין השני:
"סבור אני כי סיכויי הערעור קלושים המה עד למאוד"